

OTDK- DOLGOZAT

Horváth Ágnes
(BA)

2013.

A fenntartható turizmus, ökoturizmus kérdései a Fertő-Hanség Nemzeti Parkban

The questions of sustainable tourism and ecotourism in the Fertő-Hanság
National Park

Kézirat lezárása: 2012. december 20.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	1
1. Természeti erőforrások és az ökoturizmus	3
1.1 A természeti erőforrások szerepe, jelentősége és a természeti környezet hatása.....	3
1.2 Az ökoturizmus rendszere	3
2. A fenntartható fejlődés és turizmus.....	6
2.1 A turizmus hatásai	6
2.2 A természetvédelem és a turizmus.....	8
2.3 A természeti örökség és nemzeti parkok szerepe	9
3. A Fertő-Hanság Nemzeti Park turisztikai kínálatának elemzése	11
4.1 A Nemzeti Park adatai	11
3.1 Látogatóközpontok, bemutatóhelyek.....	14
3.2 Tanösvények	17
3.3 Túraútvonalak	19
3.4 Erdei iskola programok.....	21
3.5 Évente ismétlődő szervezett programok	22
3.6 Kerékpáros útvonalak és szolgáltatások	22
3.7 Turisztikai szolgáltatások	24
3.8 Információszoolgáltatás, vendégirányítás.....	25
4. Fizikai és ökológiai teherbírás vizsgálat a Fertő-Hanság Nemzeti Parkban.....	27
4.1 Fizikai-ökológiai teherbírás	27
4.2 Zsúfoltság kérdése	27
4.3 Természeti erőforrások értékei	31
4.3.1 Klimatikus adottságok.....	31
4.3.2 Geológiai adottságok.....	33
4.3.3 Felszíni formák.....	35
4.3.4 Élővilág és a turizmus zavarása.....	36
4.3.5 Esztétikai jellemzők és a környezet állapota	38
4.4 Vízszennyezés.....	38
4.5 Levegő-zajszennyezés	39
4.6 Közlekedés és infrastruktúra.....	40
4.6.1 Turisztikai infrastruktúra	42
4.7 Hulladékkezelés.....	43
5. Fenntarthatóság kérdése a Fertő-Hanságban.....	44
5.1. A Fertő-Hanság Nemzeti Park helyzetértékelése	44
5.2 Hatásértékelés módszere.....	45

5.3 Negatív hatások menedzselése.....	46
5.3 Eredmények jövőképpel	51
Irodalomjegyzék	53
Mellékletek.....	57

Ábrajegyzék

1. ábra Az ökoturizmus rendszere	4
2. ábra A fenntartható turizmus modellje	7
3. ábra Magyarország nemzeti parkjainak elhelyezkedése	10
4. ábra Az ökoturisztikai szolgáltatások regisztrált igénybevevői	15
5. ábra Ökoturisztikai programok regisztrált igénybevevői (2011)	19
6. ábra A szállóvendégek és vendégéjszakák számának alakulása 2007-2011	24
8. ábra A nemzeti park igazgatóságok regisztrált látogatószáma 2005-2010	30
9. ábra Csapody István látogatóközpont regisztrált látogatóinak száma	32
10. ábra Kerékpárút okozta zsúfoltság problematikája	47
11. ábra Fenntarthatósági modell	48

Képjegyzék

1. Kép A sarródi Kócsagvár	14
2. Kép Kiránduló csoport a Sziki rózsza tanösvényen	18
3. Kép A Fertőrákosi kőfejtő	33
4. Kép A csáfordjánosfai tűzikés erdő	37
5. Kép A Fertő körüli vasúti pályák	41

Táblázat

1. Táblázat Ökoturisták szegmentációja	5
--	---

Bevezetés

A turizmus egy rendkívül dinamikusan fejlődő gazdasági ágazat. A kérdés, hogy hogyan és hova tart ez a fejlődés? Meddig tarthat ez a fajta fejlődés? A környezet szempontjából negatív hatásokat generál, gazdaságilag azonban legtöbb esetben pozitív fejlődésről beszélhetünk. A globalizációs és a technikai fejlettség által előidézett globális káros hatásoknak gátat kell szabni, hogy a jövő, de a jelen szükségleteit is képes legyen a Földünk kielégíteni. Profitálhat az ágazat, adhat elegendő munkahelyet, megélhetést, de hosszú távon csak akkor válhat jövedelmezővé, ha továbbra is megmarad abban az állapotában, ami oly kívánatos úti céllá tette a múltban. Ezért is időszerű a turisztikai fenntarthatóság vizsgálata, melynek részvételében a társadalom tagjaként és már a kapuban álló leendő szakmabeliként szeretnék hozzájárulni.

Úgy gondolom, hogy ideje a turizmusban is határozott, más környezeti rendszerekkel összhangban történő lépések megtétele. A fenntartható fejlődés és turizmus magával vonja a felelősségteljes magatartásformát a turizmus szereplőitől. Véleményem szerint, ez a legjobban egy védett ökológiai területen rajzolódik ki. A tevékenységet irányító szervezet már rendelkezik- környezetközpontú és felelősségteljes gondolkodással, mely nélkül aligha megszervezhető lenne a jól átgondolt turizmus.

Kérdés, hogyan tud a turizmus hozzájárulni az ökológiailag érzékeny területek, ritka természeti értékeink megvédéséhez és az élethez szükséges erőforrások megőrzéséhez, fenntartásához. Tehát a turizmus, fenntarthatóságban betöltött lehetséges szerepvállalására irányul a téma feldolgozása.

A kutatásom során válaszokat keresek a természetvédelem és a turizmus egymás mellettségének feltételeire, kiemelten arra, hogyan lehet a természeti értékeket olyan mód turisztikai termékként értékesíteni, hogy az azt adó terület természeti épsége változatlan állapotban maradjon. Ennek a megvalósítására a Fertő-Hanság Nemzeti Park ökoturisztikai tevékenysége jelentette a keretet. Lokálpatriótaként még inkább saját ügynek is tartom a terület fenntarthatóságának megvalósítását.

Kérdéses volt számomra, hogy milyen módon valósulhat meg a teljes fenntarthatóság egy ökológiailag érzékeny területen. Ez főleg a természetvédelem és a megőrzés szempontjából

sokkal szűkebb feltételeket teremt meg, mint más turisztikai ágazatokban. Ezért is véltem úgy, hogy egy speciális tulajdonságokkal rendelkező terület esetén jobban rálátás nyílna a természeti- és társadalmi fenntarthatóság kiemelt szerepére. Legyen ez egy példa akár a turizmus szervezői számára, attól függetlenül, hogy nem állnak kapcsolatban természeti örökségekkel. A saját tevékenységükhöz fűződő környezetgazdálkodást ésszerűen, és a helyi csoportok integritásával összhangban kell megteremteniük. A Fertő-Hanság Nemzeti Parkban megfigyelt negatív jelenségek és ezek megoldására, az általam kidolgozott korrekciós modellel lehetővé válik, más védett területeken hasonló problémák kezelése. Az ökoturizmus lenne a turizmus azon válfaja, mely képes lenne a fenntartható turizmus megteremtésére? A természetvédelem, az ökoturizmus és a fenntartható turizmus kapcsolati összefüggéseinek feltárására is sor kerül a munkám során. Válaszokat keresek a Fertő-Hanság Nemzeti Park vizsgálatán keresztül, szerepére a globális fenntarthatóságban.

1. Természeti erőforrások és az ökoturizmus

1.1 A természeti erőforrások szerepe, jelentősége és a természeti környezet hatása

A természeti fenntarthatóság a természetén és annak az erőforrás felhasználásán nyugszik. Mivel a kutatás a Fertő-Hanságra, mint védett területre irányul, kiemelt figyelmet kap a természeti oldal. Sajnos a globalizáció és a turizmus, gazdasági szektor rohamos fejlődése nem megfelelően használja ki ezeket az értékeket. „A természeti erőforrások olyan természeti adottságokat jelentenek, amelyeket a társadalom a termelés adott fejlettségi szintjén sajátos tulajdonságaiknál fogva, anyagi szükségleteinek kielégítésére hasznosít.” (Dávid [et.al] 2007 p. 7)

Tudott, hogy a természet és a turizmus kölcsönös összefüggésben áll egymással. Egy természeti vonzerő, mely potenciális vásárlókat csalogat egy területre, gazdasági fejlődést hozhat, pozitív eredménnyel jár. Sajnos a természeti környezet tekintetében inkább a negatív hatások észlelhetők. Azt nem lehet meghatározni, hogy a lokális vagy épp globális környezeti problémák kialakulásában mekkora szerep jut a turizmusnak, de biztosan kimondható, hogy az emberi tevékenység az, ami a legnagyobb veszélyt jelenti.¹ A természeti környezetnek a megóvása a turisztikai érdekeken túlmegegy, mely a későbbiekben be is fog bizonyosodni.

Amikor a turizmusban az általuk nyújtott szolgáltatásokat nem tudják megőrizni és minőségük változatlanosságát garantálni, nem valósulhat meg a fenntartható fejlődés. (Kerekes 2007. 31)

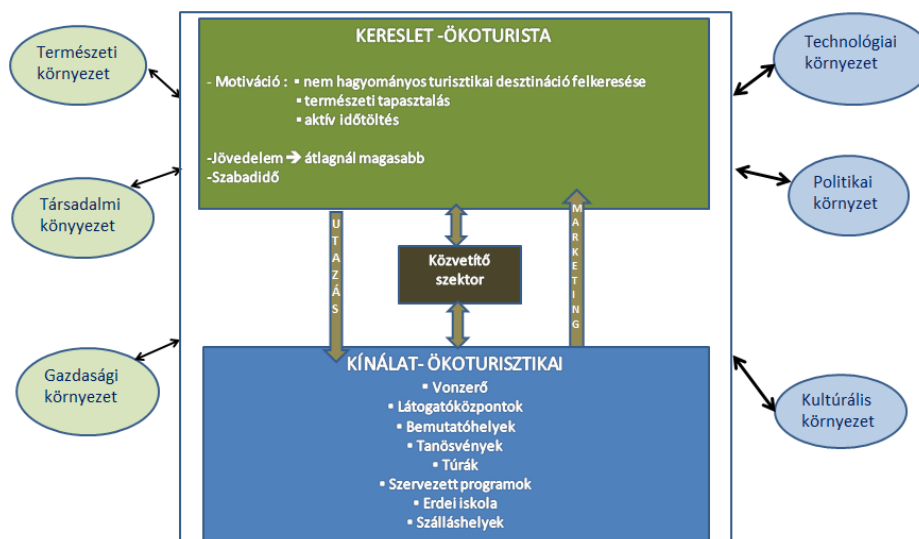
1.2 Az ökoturizmus rendszere

Fogalom rendszere meglehetősen kiterjedtnek számít. A természet-alapú turizmus egy részeként értelmezhető, hiszen az utazót a természet szépsége, megcsodálásának lehetőségei vonzzák. A különbség, mely megkülönbözteti az ökoturizmustól, az aktív tapasztalatszerzés, és a tenni vágyás. Az 1996. évi NATUREXPO Ökoturizmus szekciója egy szemléletmódként is definiálta a fogalmat, de mégis a legpontosabban a gyűjtőfogalom definiálja az ökoturizmust. Olyan turizmusfajtaként nevezi meg, mely a biológiai erőforrások fenntartható használatán alapul és az adott ökoszisztéma teherbíró képességének határait figyelembe tartja.²

¹ Dávid [et.al] 2007

² Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia

A turizmus rendszert alkot. Ennek a rendszernek az értelmezése az elsődleges ahhoz, hogy megértsük azt, hogy miért alapul a fenntartható fejlődés is több pilléren. Feltételeztem azt, hogy az ökoturizmus eszköze a fenntartható turizmus megteremtésének. A turizmus rendszerét ábrázoló Lengyel-féle modell „újrágondolása” szolgáltatja az ökoturizmus szervezésének kereteit. Helyes, megfelelő értelmezésre van szükség, kiemelt figyelmet fordítva a külső környezeti tényezők és a rendszer közötti kapcsolatra.

1. ábra Az ökoturizmus rendszere

Forrás: Saját szerkesztés, Lengyel Márton 'Turizmus rendszere' alapján

Az ökoturizmus egy, az alternatív turizmus típusok közül. Ez magával vonja azt, hogy sokkal nagyobb figyelmet fordít a külső környezeti tényezőkre, mivel a fejlesztéseket igyekszik azokkal a legnagyobb összhangban megvalósítani. Mindezt érték- és minőség centrikusan teszi. Emiatt, lassabb a megvalósítás és tervezés fázisa is egyaránt. Az esetleges hatások tesztelésére főként szükség van. Az ökoturizmuson át a természetközpontúság, és a pótolhatatlan természeti értékek miatt még nagyobb szükség lenne. Gyakorlat mutatja, csak az eltűnő természeti értékek sorát figyelve, hogy valami még sem megfelelően prosperál.

A keresleti oldal képviselőjeként jelenik meg az ökoturista. A keresletet meghatározó tényező a motiváció. Esetünkben, a nem hagyományos desztinációk játsszák a döntő szerepet. A természeti turizmus, a természet közeli élmény átélése az elsődleges célja az alanynak. Ehhez már értelemszerűen párosul az aktív időtöltés, szabadban tartózkodás, vadregényes tájak meglátogatása. A kultúra és természet szoros összekapcsolódása, attól függően, hogy milyen mély az elkötelezettsége és a pénztárcája több csoportot különböztetünk meg.

1. Táblázat Ökoturisták szegmentációja

Alkalmi Ökoturista	Aktív ökoturista	Elkötelezett ökoturista	„Ízig-vérig”ökoturista
Az öko vonzerő csak egy a sok közül Nagyobb komfortigénnyel rendelkezik	Gyakran vesz részt öko- vagy ökobázisú túrákon	-Rendszeres részvétel az ökoturizmusban -Ismeretszerzési szándék dominál	-Kutatásokban, öko-projektekben való részvétel

Forrás: Ökoturizmus fejlesztési stratégia Pannon Egyetem

Az ökoturistának nem feltétlenül kell magasabb diszkrécionális jövedelemmel rendelkezniük. A különleges élményszerzéshez és a speciális felszerelések biztosítása miatt igényelhet az átlagnál magasabb költséget, ez inkább a tudományos kutatást is végző turisták esetén jellemző. A Fertő-Hanság esetén egy ehhez hasonló csoportot képeznek, főleg az osztrák oldalról érkező, drága spektívekkel, akár órákon keresztül megfigyelő és fényképező vendégek. Mivel tapasztalni és tenni szeretne a természetért, ezért akár szállást is a természetben kereshet, vagy esteleges opció egy ökoszálloda, amennyiben a látogatott terület vonzáskörzetében található is. A hangsúly azon van, hogy az ökoturizmust lebonyolító szervezeteknek, már csak a tudatos szervezés végett is kiemelten fontos a pontos szegmentáció. Egyrészt, mert így olyan célzott programokat hozhatnak létre, melyekre biztosan keresletet kapnak, másrészt pedig szervezett, biztonságos keretek között végezhetővé válik a turizmus.

A keresleti oldalt befolyásolja rendelkezésre álló szabadidő. Ezt a munkafeltételek, gazdasági tényezők befolyásolják főleg. Ehhez kapcsolódhat, a gazdasági vagy közvetetten akár a politikai tényező. Az ország gyenge gazdasági helyzete, a recesszió miatt, a középtársadalmi réteg gyengülése miatt egyre kevesebb a jövedelem. Egy jelentős réteg próbál anyagilag minél tovább fennmaradni, akár szabadidőt is áldozva erre. A vizsgált nemzeti park esetében is megfigyelték ennek hatását az utazási kedv tekintetében. Kerekes (2009) szerint a népesség növekedés egy bizonyos szemszögből elősegíti a több szabadidőt, mivel ugyanazon munkahely számra több ember juthat.

A közvetítő szektor szerepét az ökoturizmus és a vizsgálódás szemszögéből is a nemzeti park töltötte be. A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatósága valósítja meg komplex kínálatot. A meglévő adottságokat lehetőségekkel párosítja, turizmusba szervezi, turizmust szervez köréjük. A szervezéshez a marketing tevékenység is szorosan kapcsolódik, mellyel az

ökoturisztikai kínálati elemet szeretnék, mint turisztikai terméket eladni. Nemcsak az utazóknak, hanem a helyi lakosság felé is kell a már említett szemléletmódból közvetíteni. A helyi társadalom meggyőzése és integrálása nélkül nem megvalósítható az ökoturizmus, és a szemlélet melyet képvisel, annak széles körben való terjedése.

A kínálati oldal fő prioritását a természeti vonzerők jelentik. Azért is, mert a nemzeti parkok ökoturisztikai kínálata erre épül. Ha tágabb értelemben vizsgáljuk, akkor az egész turizmus a természeti vonzerőre épül, ugyanígy a turista döntéshozatala is. Épségének megőrzése, az emberi életben betöltött szerepének fontossága túlmutat mindenféle turisztikai profit szerzésen. A látogatóközpontok, bemutatóhelyek, tanösvények és a hozzájuk kapcsoló szórakoztató és nevelő, oktató jellegű programok adják az ökoturisztikai kínálatot.

A külső környezet és az ökoturizmus között oda-visszaható kapcsolat van. Kölcsönhatásban állnak egymással, ami az egymásra való hatásokat, befolyásolást vonja maga után. A fő problémaforrást a nem egyforma és nem is feltétlenül pozitív hatóerők jelentik. A fenntarthatósági vizsgálat szempontjából, a természeti, társadalmi, gazdasági környezetre gyakorolt hatások vizsgálatára fog a hangsúly helyeződni, mivel a fenntartható fejlődés alappilléreit képezik.

2. A fenntartható fejlődés és turizmus

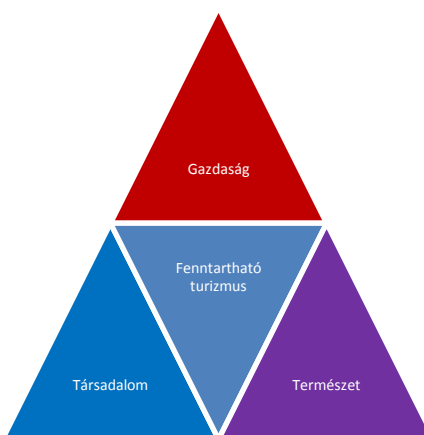
2.1 A turizmus hatásai

A turizmus, hatást gyakorol a küldő és a fogadó területekre, sőt az úgynevezett tranzit területekre egyaránt. Ezeken a helyeken pozitív vagy negatív irányú változásokat okozhat. Mivel egy folyamatosan fejlődő ágazatról van szó, egyre komolyabb odafigyelést és koordinálást igényelnek a hatások. Időben fel kell fedezni a pozitívokat és ezeket kiaknázni, vagy épp csírájában elfojtani a negatívokat. A gazdasági, társadalmi, fizikai hatások hatnak az olyan területeken, ahol turizmusról beszélünk. Mikor a hatásokat elemezzük, a fizikai környezetet az élettelen természeti erőforrásokra és az épített környezetre bontjuk, de maga a fizikai környezet magába foglalja, az állat- és növényvilágot, tájat, és az épített környezetet is. A természeti és épített környezetre gyakorolt hatások összetartoznak, a későbbiekben a téma komplexebb kifejtése érdekében csak az eredeti kínálat természeti környezetével fogok foglalkozni. Ezeknek a hatásoknak, tehát a természeti, gazdasági, társadalmi hatásoknak az egyensúlyban tartásával megvalósítható a fenntartható turizmus. (Dávid 2007: 233 245 255)

Az ENSZ Környezet és Fejlesztés Világ Bizottsága szerint a fenntartható fejlődés az, ami az egyik lehetséges kiút majd az egykor elkövetkezendő globális környezeti válságból.

„A fenntartható fejlődés a fejlődésnek egy olyan formája, mely a jelen kielégítése mellett nem fosztja meg a jövő generációit saját szükségleteinek kielégítésétől.” (Dávid 2007: 255)

A fenntartható fejlődés nyomán, olyan növekedésre van szükség, mely gazdasági profitot termel, gyarapodó gazdasági hátteret kínál. Ezzel egyidejűleg minőségi változásokkal jár, az életminőségi tényezőket nem rontja, ellenkezőleg javítja őket, megteremtve például a tiszta környezetet és az ahhoz való emberi jogokat. A gazdasági és a társadalmi fejlődés progresszivitás megvalósítható akkor is, ha környezeti szempontokat a középpontba helyezzük.

2. ábra A fenntartható turizmus modellje

Forrás: Saját szerkesztés

Korábban már szó esett a természeti erőforrások megfelelő felhasználásáról, sőt az ökoturizmusnál is felmerült az ökoszisztéma teherbíró képességének betartása. Egy közgazdasági hasonlat segíthet megérteni, hogy miért is ne használjuk ki a természetet, úgymond éljünk a természet termelőképességén belül. Wackernagel és Rees (2001) szerint az emberiségnek abból a jövedelemből kell tudnia megélni, amit még a meglévő természeti tőkeállomány nyújt. Ha valaki többet fogyaszt, mint a havi jövedelme, netalántán feléli tartalékait, előbb vagy utóbb csődbe megy, fizetőképtelenné válik. Ugyanez történik a természeti tőkével, a természeti erőforrásokkal, a biofizikai vagyonunk csökkenni fog. Ennek főként az oka a rohamos növekedés. Növekszik a Föld népessége, növekszik az átlagfogyasztás. A növekedés, gyarapodás hallatán inkább pozitív hatásokra asszociálhatnánk, ha például egy a turizmus generálta gazdasági fejlődést veszünk figyelembe. Jelenleg arról van szó, hogy az élet minden területén, a gazdasági ágazatokban olyan fejlődés alakult ki az eddigiek folyamán, mely a véges teherbírású Földet terheli. S mi több, a globalizáció hatására még romlik is a terhelhető természeti tőkeállomány, tényezők állapota.

³A turizmus globális etikai kódexe a turizmust, a fenntartható fejlődés tényezőjeként nevezi meg. A turizmus összes szereplőjének azt a feladatot hivatott adni, hogy a természetet és környezetet a saját maga szintjén és módjában védelmezze, elősegítse fennmaradását. A negatív hatások csökkentésére, melyek főleg a környezeti elemekre gyakorolnak nyomást és a pozitív nemzeti és helyi gazdaságokat élénkítő hatások figyelembevételéről ír. Nem utolsósorban elhanyagolható, hogy a természeti turizmust és az ökoturizmust a turizmus rangját növelő turizmus fajtának nevezi. Persze ez a megállapítás csak akkor igaz, ha a mindkettő megfelel olyan feltételeknek, mint a természeti örökségek és a helyi populációk tiszteletben tartása és terület teherbíró képessége. Kerekes (2007) szerint a három alappillérnek egymással kölcsönös harmóniában kell megvalósulni. Nincs szükség egyik esetén sem minőségi romlásról, vagy bármilyen jellegű lemondásról. A termodinamika I. törvénye kimondja, hogy a növekedés és a termelés két fontos hatással bír:

- energiát és anyagot igényel a környezettől
- növeli a környezet hulladék-asszimiláló kapacitásának terhelését

E probléma forrásokkal a nemzeti park vizsgálata során még bővebben szó lesz.

2.2 A természetvédelem és a turizmus

A nemzeti parkokban a természetvédelem fontos szerepet játszik. Ezért is lépnek érvénybe bizonyos korlátozások például a látogatottság esetében.

„Természetvédelem feladata a természet különleges értéket képviselő, kulturális, tudományos, történeti szempontból jelentős, ritka illetve veszélyeztetett- élő és élettelen- elemeinek, elem együtteseinek megőrzése, a biológiai és táji sokféleség védelme, megtartása.”

Ezentúl feladata még, „a természeti értékek, területek, védett tájak károsodásának megelőzése elhárítása, szükség szerint a helyreállítása.” (Csima [et.al] 2010: 7)

A fenti átfogó fogalom meghatározás kellően érzékelteti, hogy a természetvédelem és az ökoturizmus fejlesztése lehet, hogy ellentéteket hordoz? Elég arra gondolni, hogy mi a cél, ha a turizmusban valamit népszerűsíteni akarunk. Szeretnénk, hogy minél több látogató vegye

³ A turizmus globális etikai kódexe, 3 cikkely

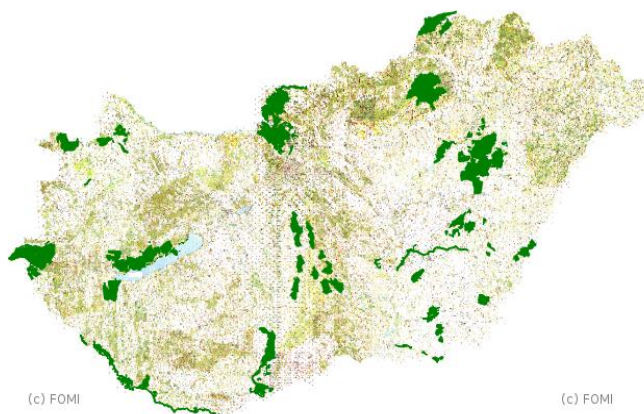
igénybe az általunk kínált lehetőséget. Tehát a profit maximalizáláson át a gazdasági fenntarthatóságra törekszünk.

A természetnek előnyére válhatna, ha a tömegturisztikai csomagok helyett, a természet érintetlenségét, az aktív turizmust választanák többen. Így mérsékeltebb lenne a tevékenységből származó emisszió. Mégis ha jobban elmerülünk abban a kérdésben, hogy ténylegesen mit eredményezhet az ökoturizmus rohamos fejlődése, ellentmondásokat fedezhetünk fel. Egy kiemelkedő szépségű táj és az általa nyújtotta lehetőségek, előbb-utóbb a látogatószám növekedéséhez vezetnek. Ha nincs tudatos, és folyamatosan ellenőrzött turizmus-szervezés, akkor könnyen juthat ez a fajta alternatív turizmus ágazat is olyan szomorú fejlődési pályára, mint a vízparti, vagy a hegyvidéki turizmus. Mondhatjuk úgy is, hogy tömegtermékké válik, aminek működése csak úgy, mint a tömegturizmusnál nem lesz kézben tartható. A Fertő-Hanság Nemzeti Park esetén is előfordulhatnak olyan jelenségek, melyekre, ha nem fordít a menedzsment elegendő figyelmet-akár a kezdetleges fázisban, az végleges csapásokat mérhet a védett élővilágra. A védett természeti területek felelősségteljes menedzsmentjéért, elsősorban a 'tulajdonos' állam és a nemzeti parkok tehetők felelőssé.

2.3 A természeti örökség és nemzeti parkok szerepe

Egy definíció alapján, a nemzeti parkokra olyan táj és táj részek jellemzőek, amelyek az országban sehol máshol nem fordulnak elő. Ez például úgy lehetséges, hogy az eredeti táj szinte semennyire vagy csak kis mértékben lett módosítva. Nem hiába nevezik őket az ország legsokoldalúbb és legteljesebb természetvédelmi területeinek. Pontosítva a változatlanság jelentését: Ahhoz, hogy egy területet nemzeti parknak nyilvánítsanak, ezer hektárnál nagyobb kiterjedésűnek változatlan ökoszisztémájú- legfeljebb kismértékben változott területnek kell lennie. Védelmetniük kell a természetes flóra és fauna világot, a földtani, felszínalaktani, talajtani, és víztani értékeket és az ezeket magába foglaló tájképi értéket. A működésüket az ország legfőbb vezetőinek kell engedélyezniük és a későbbiekben is állami felügyelet alatt kell állniuk. Önálló költségvetéssel kell rendelkezniük. (Dávid 2007:172-174) Az állam és a nemzetközi parkok közötti kapcsolat következtében az államnak is jelentős szerepet kellene vállalnia a fenntartható turizmus megvalósításában, vagy legalább feltételeinek megteremtésében.

Hazánk területén ma tíz Nemzeti Park található. 2011-ben 482 626 hektáron nyúltak el nemzeti parkjaink. Nevezetesen: Fertő-Hanság Nemzeti Park, Aggteleki Nemzeti Park, Balaton-felvidéki Nemzeti Park, Bükk Nemzeti Park, Duna-Dráva Nemzeti Park, Duna-Ipoly Nemzeti Park, Hortobágyi Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park, Körös-Maros Nemzeti Park, Őrségi Nemzeti Park.⁴ Az alábbi térképen a nemzeti parki területek zölddel vannak színezve.

3. ábra Magyarország nemzeti parkjainak elhelyezkedése

Forrás: www.tajertektar.hu

A 2007-2013 Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiában nagy prioritást élvez az ökoturizmus és a természeti turizmus fejlesztése, mely főként a nemzeti parkok területén valósul meg. Szerepük igencsak felértékelődik, hiszen a globalizáció, a gyors technikai fejlődés miatt egyre kevesebb érintetlen környezetben nyugvó területtel találkozunk. Magyar viszonylatban a kirándulók 1,1 százalékát tették ki a természetjárást kedvelő turisták 2012 első negyedében.⁵ (6. sz. melléklet) Nem feltétlenül mindegyikük a nemzeti parkok területére szervez természet orientált kirándulást, érezhető, hogy nagyobb és nagyobb népszerűségnek örvend a természet köré épülő turizmus, ám az ilyen motivációval érkezők száma még mindig elenyésző. ⁶2011-ben a 34 152 volt azoknak a belföldi utazóknak a száma, akik valamilyen rekreációs, szabadidős vagy természetjárási motivációval indultak útnak. Sajnos pontos adat nincs, a természetjárók ezen belüli megoszlásáról, de az előbbi 1,1 százalékot feltételezve csekély számúak lehetnek.

⁴ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_ur005.html

⁵ <http://neta.itthon.hu/download.php?docID=55303>

⁶ <http://neta.itthon.hu/download.php?docID=55153>

⁷2010-es felmérések szerint, önálló turisztikai vonzerőként és kiegészítő programként is megállják a helyüket a nemzeti parkok. Akkor a megkérdezett vendégek 69,6 százalékának elsődleges úti célja maga a védett terület volt. Mivel két évvel ezelőtti adatokról beszélünk, reménykedhetünk benne, hogy az ez idő alatt végzet környezeti nevelés, megfelelő marketing tevékenység miatt mára ez az arány még magasabb lett.

3. A Fertő-Hanság Nemzeti Park turisztikai kínálatának elemzése

A Fertő-Hanság Nemzeti Parkban végzett kutatásom segítségével szeretném értékelni az ökoturizmust, mely a fenntartható turizmus megvalósulásának alapját képezi. Azért ezt a területet választottam, mert lakóhelyem a Fertő-Hanság Nemzeti Park közeli környezetében fekszik. Lokálpatriótaként ismerem a terület, az általa kínált turisztikai lehetőségeket, a kiemelkedési pontokat, esetleges problémákat. Interjúmat a nemzeti park osztályvezetőjével, Goda Istvánnal készítettem a legújabb látogatóközpontban, a Lászlómajorban, melynek szöveges dokumentációját a *16-os számú melléklet* tartalmazza. Több alkalommal is jártam kinn terepen, hogy kutatásom még körültekintőbb legyen az ökoturisztikai kínálatot illetően is.

4.1 A Nemzeti Park adatai

A Fertő-Hanság nemzeti park a Nyugat-Dunántúli régió nemzeti parkjának számít az Őrséggel egyetemben. Közigazgatásilag, Győr-Moson-Sopron megye területén fekszik. Mivel fennhatósága alá tartozik a Pannonhalmi tájvédelmi körzet- mely Komárom-Esztergom megye képviselőjében – és a Répce mente is –Vas megyében-, ezért három megyét is érint.

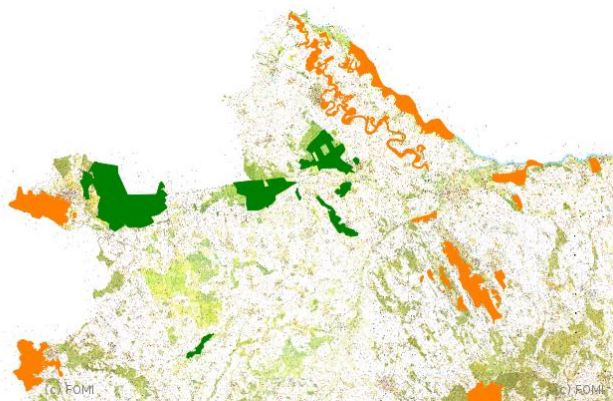
A szóban forgó terület, az Őrségtől a Fertő, a Szigetköz vízvilágán át a gönyői árvalányhajas homok pusztáig terjed. Mint, minden más ilyen terület megalapításának az volt a célja 1991-ben, hogy hozzáértő gondoskodásával megőrizhesse az utókor számára a terület nyújtotta természeti kincseket, munkájával felkutathassa a még rejtett értékeket, hogy azokat aztán bemutathassa a lehetőségekhez mérten. (Bodnár 2000-2005)

Területe 23 588,2 hektár, ebből a fokozottan védett rész 7492 hektár. Egy része átnyúlik a határon túlra. Ez, mint egy 10 hektárnyi területet jelent, az egyébként megközelítőleg 35 hektáron elterülő természetileg kiemelkedő területből. Az ausztriai részhez tartozik a Fertő egy része, a Fertőzug szikes tavak és a Hanság néhány kisebb gyepes területe. Érdekeség,

⁷ http://www.turizmusonline.hu/aktualis/cikk/a_nemzeti_parkok_latogatoinak_fele_visszatero_vendeg

hogy 1994-ben összekapcsolták a magyar résszel és létrejött az ország legelső határon átnyúló nemzeti parkja. A területi nagysághoz visszakanyarodva tehát, a természetvédelmi területekkel és tájvédelmi körzetekkel együtt 44 ezer hektárban határozta meg interjú alanyom, a nemzeti park és az általa jelölt védett területeket.

A nemzeti parki igazgatósághoz tartozó terület öt tájrészre különíthető el, melyet a zöld szín Fertő-táj (12.542 hektár), Dél-Hanság (4.463 hektár), Észak-Hanság (4.059 hektár), Tóköz (1.780 hektár), Répce-mente (563 hektár). 8

4. ábra A Fertő-Hanság nemzeti park védett területi felosztása
Forrás: www.tajterektar.hu

A narancssárgajelzéssel természetvédelmi területek vannak feltüntetve. Ezek kisebb kiterjedésű különleges természeti értékekben gazdag területek. Feladatuk egy vagy több természetvédelmi terület összefüggő rendszerének védelme.

Tájvédelmi körzetek száma kisebb, a Soproni, Pannonhalmi és Szigetközi területek tartoznak ide. Ezek a nemzeti park védett területei után a legnagyobb kiterjedésű természetileg összefüggő területek. Jellemzőes természeti, tájképi adottságok jellemzik őket. Az ember és a természet kölcsönhatása egy esztétikai, kulturális, természeti szempontból is jól megkülönböztethető jelleget alakított ki. (Dávid [et.al] 2007:168)

Mikor megjelenik a turizmus egy természetvédelmi területen az érzékenyen érintheti a élővilágot. Az **IUCN- Természetvédelmi Világszervezet**- létrehozott egyfajta zonális felosztást, melynek követelményei szerint történt a Fertő-Hanság Nemzeti Park területi elkülönítése is. Ez a látogatókat nem korlátozza abban, hogy ténylegesen megismerhessék a természeti kincseket.

A természeti - natúr zónához tartoznak azok a területek, melyek a legérintetlenebb, legértékesebb részét képezik a természetvédelmi területnek. Goda István elmondta, hogy a cél

⁸ Fertőhanság Nemzeti Park, Kócsagvári füzetek

esetükben az, hogy megvédjék mindennemű külső hatásoktól és lehetőleg minimalizálják az emberi tevékenységet. A magterülethez tartozik, a Fertő legbelső ingoványa, melyhez közvetlenül kapcsolódik az ausztriai natúr-zóna rész is.

A megőrző zóna mely körbeveszi, a magterületet már engedélyez emberi tevékenységet, de ez is inkább a környezetkímélő gazdálkodási tevékenységet jelent. A Fertőújlaktól Hegykőig terjedő kaszálók, szikes legelők, tavacskák és nádasok gondozást igényelnek. Olyannyira, hogy ha ezt nem tennék meg, akkor egyes élőlények élőhelye eltűnne. A Fertő-Hanság esetén az ürge élőhelye szorul ilyen jellegű beavatkozásra. Meglepő volt számomra, hogy ha az évtizedek során nem kezelik ezeket a területeket, nem maradnak fenn és nem láthatjuk e csodás értékeket. Itt az emberi tevékenység pozitív hatással volt a természetre. Interjúalanyom ezt „az ember és természet olyasfajta együtt élésének nevezte, mely mindkettő számára előnyös”. Ennek köszönhetően Bioszféra Rezervátumnak nyilvánították. A bioszféra szóból eredően, mely a faji sokféleséget jelent adódik fő célja: a faji sokféleség megőrzése és fenntartása.⁹(Dávid [et. al] 2007)

A fenntartható fejlődés modellterületeként, olyan intézkedések meghozatala és végrehajtása szükséges, melyek lokális szinten biztosítják a kulturális, szociális, ökológia fenntarthatóságot.

A Fertőrákosi öböl és Sarródtól Fertőrákosig nyúlik a puffer zóna területe. Itt már az ökoturizmus keretein belül lehetséges a kirándulás, a tanösvények látogatása. A látogatóközpontokon, bemutatóhelyeken keresztül próbálják a természeti értékeket minél közelebb hozni az érdeklődőkhöz. A Fertő-tó esetén, egy kis szakaszon megengedett a hajózás, a vízi sportok üzése. Ennek a területi besorolásnak köszönhető tulajdonképpen az, hogy nincsenek fizikailag vagy ökológiailag kiemelten leterhelt területek. (Baróti 2004)

2011 májusában kiadott turizmus fejlesztési koncepció vitairata fogalmazta meg, hogy az ökoturizmus a turizmus olyan ágazata, melynek fő feladata a környezeti szemlélet formálása. Meg kell valósítani a megfelelő minőségi élményszolgáltatást, hogy népszerűbbek legyenek- nem csak a nemzeti parkok szintjén- az ökoturisztikai program ajánlatok. A népszerűsítés a többi turisztikai ágazattal ellentétben, nem csak a célzott szegmenseken keresztül valósul meg, melynek alátámasztására a fejezetben sor fog kerülni.

⁹ Dávid L.-Rátz T. (2007): 170

3.1 Látogatóközpontok, bemutatóhelyek

Fontos fejlesztési elem az új látogatóközpontok létesítése és a már meglévők szolgáltatásainak fejlesztése. A központok létrehozása a szervezett turizmus gyakorlása miatt jött létre. A látogatóforgalom növekedése egy irányító szerv létrehozását követelte meg a védett területeken. (Dávid [et.al] 2007) A Fertő-Hanságban három látogató központ üzemel.

A **Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont** Fertőújlakon üzemel, 2007 májusa óta. Fertőújlak védett területek ölelésében fekszik. Állandó kiállítása a Fertő-Hanság élővilágáról szól, nem csak képekben és informatív táblák segítik a jobb megismerésben, hanem filmekken keresztül is megvalósulhat az ismeretszerzés. Multifunkcionális központnak számít, hiszen 42 férőhellyel rendelkezik. Ezt leginkább a tavasztól ősziig tartó időszakokban iskolás csoportok veszik igénybe, környezeti szemlélet nevelés céljából gyakran rendeznek táborokat az épületben. Egyre népszerűbb hely szakmai tréningek megrendezésére is. Segítségére van a látogatóközpont minden betérőnek, legyen az kerékpáros turista, természetjáró vagy túrázó kiránduló. Lehetséges továbbá olyan különlegességek vásárlása, mint az őshonos szürke marha és bivaly szalámi.

Saját rendezvény termében lehetőség van előadás vagy bármilyen más jellegű esetlegesen nagyobb létszámmal bíró rendezvény lebonyolítására, ahova még a csoportos étkeztetéshez helyi vállalatokat ajánlanak.

Hasonló funkciót tölt be a nem messze fekvő **Kócsagvár**. Nevét a területen szerencsére már nagyszámban előforduló madárról kapta, ami Magyarországon a természetvédelem jelképének számít. Az ésszerű és szigorú keretek között végzett tevékenység eredményeként tekintenek a kócsagra.

2. Kép A sarródi Kócsagvár

Forrás: <http://programtippek.hu/reszletes.php?id=1993>

A sarródi látogatóközpont egyben a Fertő-Hanság nemzeti park igazgatóságának székhelye, hivatali területe. Az épület kialakításában, díszítésében sok a szimbolikus jelleg. A melléképületeken a fertő-táji építészet, jellemző jegyei is jelennek meg. A kapu két kócsagot ábrázol melyek kitárt szárnyai a kapu két szárnya is egyben, a betérő üdvözlését hivatottak megjeleníteni. A főépület tágas folyosóin gyakorta rendeznek kiállítások. Állandó kiállítása a Fertő-táj múltját jeleníti meg, de e mellett évente számos vándorkiállításnak az otthona.

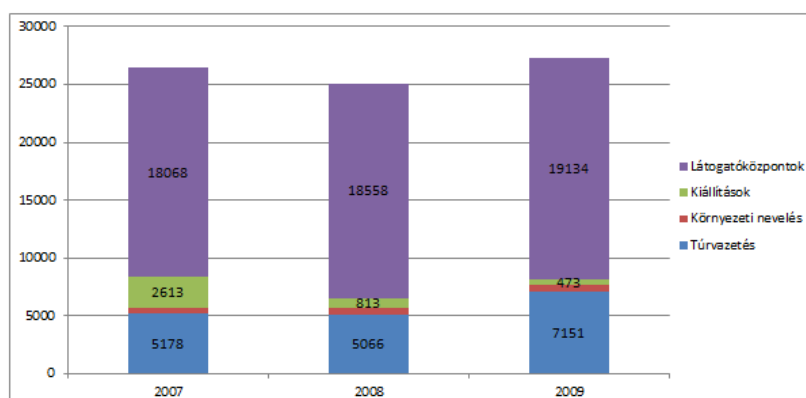
Csakúgy, mint a Csapody Látogatóközpontban itt is folyik gyermekek oktatása. A főépülethez csatlakoznak házacskák, melyek a 44 férőhellyel ellátott szálláslehetőséget jelentik.

Ebbe a sorba kapcsolódott be szeptember elején, a Sarród és Fertőújlak között félúton elhelyezkedő **Lászlómajor**. (11 sz. melléklet) A Nyugat-Dunántúli Operatív program keretében valósult meg a felújítás is melynek során a major az őshonos magyar háziállatfajtákat mutatja be.

A látogatók a Fertő-táj és a Hanság természetvédelmébe és gazdálkodási tevékenységbe nyerhetnek betekintést, egy állandó kiállítás keretében. (12.sz. melléklet) Az állattartáshoz kötődik szintén egy állandó installáció az állattartáshoz kapcsolódó mesterségek eszközeiről. (13.sz.melléklet) 120 főt befogadására alkalmas konferencia terme.

A látogató központok kapacitása és szolgáltatásai egyelőre illeszkednek a látogatószámhoz. A nem túl magas létszám miatt egyelőre nem áll fenn ökológiai vagy fizikai túlterheltség sem a környezeti területek sem pedig a turisztikai komplexumok tekintetében. (1.sz. melléklet)

A nemzeti park ökoturisztikai szolgáltatásainak regisztrált igénybevevői (2007-2009)

5. ábra Az ökoturisztikai szolgáltatások regisztrált igénybevevői
Saját szerkesztés

A látogató központok esetén tehát egy kellően jól megszervezett tevékenységről számolhatunk be, mely nem csak a látogatók, hanem épp úgy a természet és a helyiek érdekeit is figyelembe veszik, mely a fenntarthatósághoz szükséges.

A nemzeti park felmérései alapján a látogatóközpontokban valósul meg minden évben a legnagyobb látogatóforgalom. Ennek oka a komplex és színes szolgáltatásnyújtás, valamint, hogy a legtöbb tevékenység végzése ezekben a létesítményekben lehetséges. 2007-es év volt a

¹⁰„Zöld turizmus éve, melynek köszönhetően, egy hetes rendezvénysorozaton tudtak a nemzeti parkba érkezők részt venni. Ez is közrejátszott abban, hogy 2006-hoz képest népszerűbbek lettek az ökoturisztikai programajánlatok. ¹¹A 2009-es látogatószám növekedésre, feltételezhetően hatást gyakorolt a Nemzeti Parkok Hete című rendezvénysorozat, melynek célja a színes programkeretek közepette zajló ismeretterjesztés. Számos más kiemelt programmal együtt, térítés nélkül látogathatóak voltak, mely további növekedést is elősegíthet.

Az információnyújtáshoz és a kínálat képzéséhez megfelelő személyi állományra van szükség. A magterületen, tehát az igazgatóságnál és az említett látogatóközpontokban tíz ember végzi az oktatást, a felügyeletet, a túravezetést. Igaz, hogy a szezonális miatt csak a tavaszi-nyári időszakokban kell nagyobb forgalommal számolni, mégis alacsony a létszám a feladatok elvégzéséhez. Emiatt például nem mindegyik látogatóobjektumban tud megvalósulni a látogatószámlálás az állandó személyzet hiánya miatt. Az ökoturizmus és a fenntarthatóság késéseinek vizsgálatához elengedhetetlen a zsúfoltság elkerülése, vagy a turisták kevésbé megfelelő terület használata. ¹²A látogatóközpontok ökoturisztikai munkatársainak főfeladatai a következők:

- Információs ügyelet
- Látogatóstatisztika vezetése
- Kérdőíves felmérések
- Kiadványok készítése
- Szállásnyilvántartás vezetése és kiadása
- Szakmai rendezvényeken való részvétel

A legtöbb nemzeti park, így a Fertő-Hanság esetén is a mozaikos elrendezés jelenik meg, mely azt jelenti, hogy a fokozottan védett területek nem egy tömbben, hanem szétszórtnak, akár 90 km messze fekszenek egymástól. Ilyen esetekben indokolt főleg a területenkénti minimum egy látogatóközpont létesítése. A Fertő-Hansághoz is tartoznak ilyen módon még területek, ahol szintén javallott ez a fajta ismeretterjesztő tevékenység.

¹⁰ Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóságának éves jelentése 2007

¹¹ Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóságának éves jelentése 2009

¹² FHNP éves beszámoló 2009

A Dél-Hansági terület központja, az **Öntésmajor** bemutatóhelyként funkcionál. A Hanság kapujában, Kapuváron található. Hosszú idő óta nagy népszerűségnek örvendő kiállítás volt a „Hanság élővilága” melyet 2009-ben történt bezárása után június 28-án nyitottak meg újra. Modernizálták az anyagot,¹³ ami Hanság kialakulását, a vízrendezési munkálatokat, a lecsapolások és a tőzegbányászat nyomán felszínre került régészeti leleteket, a múlt századi gazdálkodás tárgyi emlékeit, a hansági emberek életét, hajdani foglalkozását valamint a Hanság gazdag élővilágát mutatja be. Három főrészből tevődik össze a kiállítás. A Hanság múltjára, a táj és az ember kapcsolatára, és az élővilágra adja a kiállítás három alappillérét. Ezzel a korszerűsítő lépéssel megpróbálják az évekig történt kimaradás miatt újra visszavezetni a piacra. Már 1981-től erre a célra hozták létre a kiállító helyet, hogy információval szolgálhasson az élővilágról. Ez bizonyíték arra, hogy a Fertő-Hanság már sokkal a nemzeti parkká nyilvánítás előtt tudatos, felelősségteljes tevékenységet folytatott.

A természetvédelem egyik külső bázishelye az Osli és Bősárkány között található **Eszterházy Madárvárta**. Ahogy a neve is elárulja, madártani kutatásokkal foglalkozik elsősorban, de e mellett állat és növényvilágra irányuló vizsgálatokat is folytat. 1930-ban az első olyan kutatóhelyek között szerepelt, ami a természeti kutatásokkal foglalkozott. Állandó kiállításán keresztül nagyobb betekintés nyerhető a Fertő-Hanság madár és rovarvilágába. Gazdag madár- és rovarpreparátum nemcsak a látogatóknak, hanem oktatóknak, szakembereknek is hasznos bemutatóhely. Alkalmas hely a terep gyakorlatok előkészítéséhez, vagy azután a szerzett tapasztalatok és ismeretek rendszerezéséhez. Ez utolsó kettő bemutatóhely fedett területen található, tehát egész évben lehetséges a kiállítás, a bemutató installációk megtekintése. Mondhatni, garantált kínálati elemként jelenik meg. Természetesen előzetes bejelentkezésre szükség van, és mivel ökoturisztikai kínálat elem, a park szeretne működtetésükből anyagi bevételre szert tenni, így a részvétel- a fertőújlaki és sarródi látogatóközpontok kivételével- térítés ellenében vehető igénybe.¹⁴

3.2 Tanösvények

A kezelésben lévő területeken, a szabadban is hoznak létre a természet jobb megismerését segítő útvonalakat. Az útvonalakat lehet már meglévő túravonalakhoz, gyalogutakhoz igazítani. Egyes részeken érintenek más útvonalakat, kerékpárutakat, de gyakori egy teljesen új útvonal kijelölése is. Sokkal vonzóbb egy olyan tanösvény, melyekbe csatolnak már

¹³ http://www.fertopart.hu/ferto_hansag_nemzeti_park.html

¹⁴ Turisztikai programjánló, Fertő-Hanság Nemzeti Park 2012

3. Kép Kiránduló csoport a Sziki rózsza tanösvényen

Forrás: Saját készítésű fotó

meglévő turisztikai elemeket, így kilátókat, látogatóközpontokat, bemutatóhelyeket is. Az alapvető infrastruktúrának beépülése és a szolgáltató helyszínekhez való kapcsolódás még népszerűbbé teheti ezeket a kiemelten népszerű pontokat.

A nemzeti parki területét alapul véve, öt tanösvény

gazdagítja az ökoturisztikai kínálatot. Goda István kihangsúlyozta, hogy a tanösvények tervezése,

kinevezése során különleges jelentőséggel bíró területekre koncentrálnak.

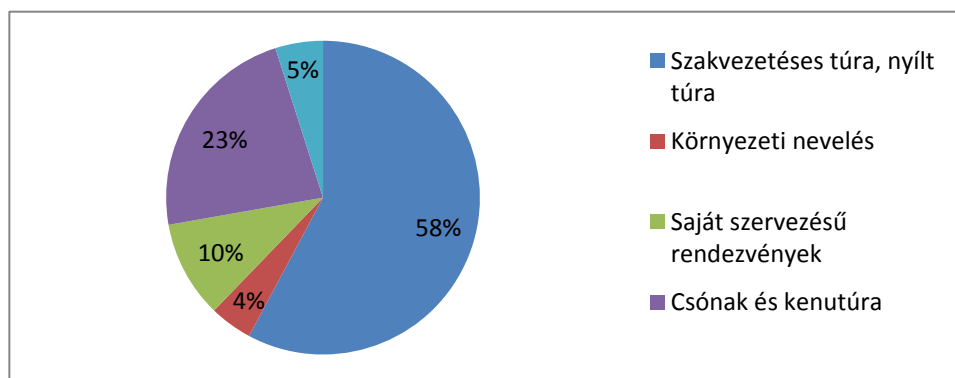
Az egyik legnépszerűbb tanösvény a **Sziki rózsza tanösvény**. Egyedi attrakciónak találom, mert nem csak a vadon élő flóra és fauna világot ismerheti meg közelebbről a résztvevő, hanem megtudhatja azt is, hogy az őshonos állatok milyen mód játszottak szerepet a védett területek megőrzésében. Különösen jól érezhető az érintetlen növény-és állatvilág, mert a megőrző zóna határában halad el az ösvény, ami egyben gyalogos és kerékpáros útvonal is.

Kiindulási pontja a Hansági-főcsatorna zsilipje. Útba esik a Csapody István Látogatóközpont, és három kilátó is, melyekről főleg a szikes tavak élővilágát tudja megfigyelni a látogató, ha szemfüles. Ilyen módon megvalósul az alapinfrastruktúra beépítése a rendszerbe. Minden tanösvényhez tartozik egy információs rendszer, mely nem csak az útvonalon elhelyezett információs táblákat, hanem a látogatóközpontokban beszerezhető útleírásokat, térképeket rejti magában.

A látogatásból eredő problémák hatékony kezelésére van szükség. A **szemetelés** jelenti a legnagyobb problémát a tanösvényeken. Ennek a problémának a gyökeres megoldását a gyermekkori környezeti szemléletformálásban látja az osztályvezető, amit ők is tevékenyen végeznek. Természetvédelmi örök őrszolgálatuk során figyelemmel kísérik a tanösvények állapotát. Az ő feladatuk a karbantartás, például az információs pontok szemmel tartása. Az interjú és saját tapasztalataim alapján is úgy gondolom, hogy az ökoturisztikai elemek beépítése a tanösvények útvonalába jól megoldott, problémák kezelése érdekében tett lépések- hulladékkezelés, információs táblák-, hatékonyak, és a több síkú oktatási jelleggel egy szórakoztató, élményt nyújtó kínálati elemeket hoztak létre.

3.3 Túraútvonalak

Állandó és szezonális jellegű programok szervezésével is szeretné a nemzeti park az emberekhez közelebb hozni a természetet. A 2011-es évben a legnépszerűbb volt az ökoturisztikai programok közül, az igénybevett programok és szolgáltatások több mint fele, 58 százaléka valamilyen szabadtéri túrával kapcsolatos tevékenység volt. (2.sz. melléklet)

6. ábra Ökoturisztikai programok regisztrált igénybevevői (2011)

Forrás: Fertő-Hanság Nemzeti Park adatai alapján, Saját szerkesztés

Ehhez jön még a csónak és kenu túra, mely a második legnépszerűbb programnak titulálható.

Számos szervezett túra, szakember vezényletével valósul meg. A Fertő-Hanság területén a meghirdettettek általában szezonális jellegűek, mivel a szabadban történik lebonyolításuk, esetükben az időjárási tényező nem épp elhanyagolható. A nyári hónapok látogatottsága lesz magasabb, a szabadtéri túrák esetén ez még inkább érvényes. 2007 óta a második legkedveltebb tevékenység forma, amit a látogatók választanak. Az ökoturisztikai programajánlatok közül, a túravezetések a legnépszerűbb programok.

A nemzeti park kevés embert foglalkoztat, minek következtében nem tudnak bizonyos objektumokban pontos látogatószámlálást végezni. A programokra jellemző szezonális miatt a nyári időszakban magasabb a látogatottság, mondhatni éles a kontraszt az év hidegebb hónapjaihoz képest a látogatottság tekintetében. Ez eredményezi azt is, hogy a hirtelen megnövekedő látogatószámra az igazgatóság alkalmazásában lévő munkaerő nem mindig elegendő, a munkaidő-beosztása és a látogatók túrázási kedve nem feltétlenül esik egybe.¹⁵ Ezt főleg próbálják azzal ellensúlyozni, hogy a programon való részvétel, megfelelő

¹⁵ Dávid [et.al]. (2007): 180

szakmai tudással és ismerettel rendelkező túravezetőt csak előre bejelentkezéssel tudnak biztosítani. Ha a látogatók különleges jelentőségű területeket szeretnének bebarangolni, csak az arra szakosodott személlyel tehetik meg, egyrészt mert csak ő rendelkezik helyismerettel és tudással, másrészt így egy kisebb csoport is felügyelhető. A védett terület jelleg miatt pedig ez nem elhanyagolható. A különleges élményszerzés csak ilyen módon válik biztosíthatóvá. A már említett kenus túrák esetén a minimum létszám meghatározása a költségek fedezésére irányul, míg a maximum a természet védelmének érdekeit szolgálja.

A túraútvonalak között szerepel egy *kenutúra a Fertő nádasában*, mely a megőrző zóna és az ütközőzóna határán fekszik. A 6 kilométeren át látja és hallhatja a természetet a résztvevő. A három órás időtartam alatt pihenőket is tartanak, így a nádas és a parti területek élővilága is alaposan megfigyelhető. A birtokomba juttatott információk szerint, napi szinten a fő szezonban akár 25-30 ember is részt vesz a kenus programokon. Felmerülhet itt is a környezeti terhelés kérdése, és a viszonylag magas létszám okozta hatások. A túraszervezők ezt előzetes bejelentkezéssel, és minél kisebb csoportokba való osztással igyekeznek kiküszöbölni. A vezetés és szervezés lebonyolítása és a kis foglalkoztatottság miatt, a túrák irányítóinak másik munkát kell alkalmanként a háttérbe szorítaniuk. Egy példán keresztül érzékeltetve: A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóságához érkehetnek- s mi több érkeznek is- felkérések a Szigetközben való túrára. A nemzeti park munkatársai első körben az ottani szervezetet keresi meg kéressel. Jobb a terület ismeretük, mint a Fertő-táj szakértőinek. Csak abban az esetben vállalnak át ilyen és ehhez hasonló feladatokat, ha az ottani szervek nem tudnak valamilyen okból kifolyólag embert biztosítani. Mivel egy nemzeti parkként működnek kölcsönösen kell a védett körzeteknek egymást segíteniük. Bár azzal, hogy a másik területre el kell mozognia egy munkatársnak, a saját munkáját ideig-óráig háttérbe kell szorítania, és az utazásnak már költségvonzata is lesz.

A Fertő-Hanság esetén kalkulálnak a szezonok átlagos látogatottságával a munkaszervezés terén. A bejelentkezési rendszer tulajdonképpen a természet, a nemzeti park és látogató érdekeit is egyszerre igyekszik képviselni. A természetét, a maximum résztvevői szám meghatározásával, a nemzeti parkét a megfelelő munkaszervezést illetően, és látogatóét, mert így magasabb az élmény- és a tudásszerzés foka, mintha egy önálló „természetben kóborlásról” lenne szó.

¹⁶A *Hajnali madárles* kora reggeli programjain keresztül egy egyébként ismeretlen szemszögből figyelhető meg az élővilág. Egy *Land Rower Defender* terepjáróval bejárhatóak a Hany Istók nyomán a hajdani vadvízország elrejtett útjai és szemtől szembe is kerülhetnek a ragadozó madarakkal a harmadik különleges túrán való részvétellel. Az ilyen egyedi megközelítésű programajánlatok képzésének köszönhetően könnyen felkelthető a potenciális látogatók figyelme. A legtöbb túrán való részvétel térítés ellenében és előzetes egyeztetés alapján lehetséges. A terepjáró esetén joggal merülhet fel a kérdés az élővilág zavarását illetően. A járművel maximum hat ember utazhat. Az útvonal szakaszait korábban úgy mérték fel, hogy az a bejárt területen élő állatok tűrőképességén belül essen az általa előidézett kisebb zavarás. Az autós túrázással- ami szakember jelenlétében és meghatározott létszámmal folyik, sokkal inkább fenntarthatóbb, mintha saját túravezetőkkel rendelkező turistákkal teli buszokat engednék be a területre. Így megvalósul a magas fokú élményszerzés is, melyet az ökoturizmus a természetvédelemmel együtt hivatott megteremteni. A későbbiekben még szó lesz a motorizált közlekedési eszközök okozta lehetséges hatásokról és kivédésükről.

A nemzet parkban öt fő jelenti az állandó létszámot. Kettő fő területe a turizmus-szervezés, és két fő pedig természeti oktatást végzi. Az ő munkakörük olyan módon rugalmas, hogy túravezetéseket is tartanak. 2012-ben öt fővel bővítették az egyébként túl alacsony létszámot. A közmunka program keretében felvett alkalmazottak a túrva vezetésnél hiányos személyi állományt erősítik értesültem Goda István osztályvezetőtől.

3.4 Erdei iskola programok

A környezeti nevelés, attitűd formálás az erdei iskolák és óvodák működtetése a nemzeti park meghatározó tevékenysége. Nemcsak a főszezonban, hanem ősszel és tavasszal párhuzamosan folynak az erdei iskola, óvoda oktatási programjai és nyári természetvédelmi táborok.¹⁷ Az oktatási anyagban, az oktatás lebonyolításában a látogatóközpontok és a bemutatóhelyek adják a helyszínt. Az objektumokban szálláshely, auditoriumok, rendezvénytermek, étkezdé és a hideg étkezéshez konyha is rendelkezésre áll. A fertőújlaki és sarródi központok együttesen akár 90 gyermek, látogató befogadására, elszállásolására alkalmasak. Mivel a természet ölen töltik az oktatási időt, az interpretációs lehetőségek adóttak. Elsődlegesen a pedagógusokat célozzák, hiszen ők hozzák meg a döntéseket a

¹⁶ <http://www.ferto-hansag.hu/turavezetes-csaladok>

¹⁷ Környezeti nevelés= erdei iskola, erdei óvoda, természetvédelmi tábor

programok szervezésekor. A nemzeti park igazgatóság adatait vizsgálva kiolvashatók a számsorokból, hogy a látogatók legnagyobb csoportját a 6 és 18 év közöttiek teszik ki. Számuk 2007-től 2009-ig terjedő időszakban négy és ötezer között alakult. (7.sz. melléklet)

Környezeti nevelési programokat biztosítanak iskolai csoportoknak számára a fertő-táji és a hansági területeken egyaránt. Nemcsak a gyermekek, hanem a pedagógusok továbbképzésére, környezeti nevelésére is összpontosítanak szakmai találkozók és továbbképzések rendezésével. Ezeken többek között, a környezeti nevelés gyakorlati és módszertani lehetőségeit ismertetik.

Hasonló mód környezetnevelési célzattal, vállalati tréningek szervezésével is lehetséges lenne a kínálat- és szegmensbővítés.¹⁸

3.5 Évente ismétlődő szervezett programok

Egyszeri vagy többszöri ám rendszeresen megrendezésre kerülő programokkal is próbálja a nemzeti park a turisztikai kínálaton át a természet központúságot népszerűsíteni. Egyelőre nagyobb arányban a helyiek részvétele tapasztalható. Ennek oka nem feltétlenül a rossz marketing, vagy korábbi negatív élmény. Inkább a természet iránti érdeklődés hiányaként fogható fel. Bizakodhatunk, hogy szép lassan sikerül olyan generációkat felnevelni, akik minden féle erős marketing tevékenység nélkül önszántukból választják az ökoturisztikai lehetőségeket a szabadidőben.

Az e fajta programkínálatokat főleg egy-egy jeles naphoz kötődnek, vagy épp szerepet vállalnak, akár helyi vagy országos szintű rendezvényeken: Állatok Világnapja, Nemzetközi Madármegfigyelő Nap, dunántúli magyar szürke szarvasmarha tenyészbika szemle és vásár.

3.6 Kerékpáros útvonalak és szolgáltatások

Általános vélemények szerint a magyar oldalon található kerékpárutak kiépítése a helyi lakosság érdekeit szolgálja elsősorban. A fertő-menti települések legtöbb falujában,- ez alól kivételt képez a **Fertőszéplak és Fertőhomok** közötti szakasz- jól kiépített- saját sávval rendelkező- kerékpárutak futnak keresztül. A falvak belterületén az önkormányzatok a saját forrásaikból megpróbálták karbantartani az utak minőségét, de vannak helyenként forrás hiány miatt fellépő kivételek.

¹⁸ Éves beszámolók (2007) (2008) (2009) alapján

Igazán érthetővé csak akkor válik az első mondatom állítása, ha kiérünk **Balf** területére, ahol a falu határába érve, az országúton kell a túrázónak tovább kerekéznie. Zsúfolt utakról van szó, melyeket többnyire a Fertő-menti települések lakói vesznek igénybe. Magas kerékpáros forgalom esetén nehézkessé és kevésbé biztonságossá válik a forgalom, mintha saját sáv szolgálná a kerekeseket.

Ugyanez a gondozatlanság, figyelhető meg **Pomogy/Pamhagen és Fertőd** közötti vonalon. Ismerős forrásból tudom, hogy osztrák részen az aszfalt minősége sokkal jobb, és a legtöbb út folyamatosan karban van tartva. Nálunk biztonságtechnikailag bizonytalanok egyes szakaszok. Magyar részen is egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek az irány lehetőségek megfelelő kitáblázására, de vélemények szerint még mindig nem elég informatív a rendszer. A kerékpárutakat az osztrák résszel nagyjából összhangban építették ki. Saját túráim során kielégítőnek és kellően sűrűnek találtam főleg az osztrák oldalon a beépülő turisztikai infrastruktúra elemeket és megállapítottam, hogy jobban prosperál a kerékpáros turizmus, mint nálunk.¹⁹ A nemzeti park és a kistérségi infrastruktúra fejlesztésért felelős egyesület 2008-ban fontosnak tartotta, hogy a kerékpárosok ne forduljanak vissza a magyar határhoz érve. Egy negatív szájpropaganda is nagyban hozzájárult a turistaforgalom csökkenéséhez. Magyar határhoz közelebb fekvő osztrák panziókba felszólításokat függesztettek ki, a magyar kerékpár utak minőségéről és a felszerelés védelme érdekében, úgymond lebeszélő kampányt folytattak. Hozzáteszem, hogy a vádak ha nem is jogosak, de van alapjuk. Egy olyan kerékpáros turista, aki nem csak néhai szabadidős tevékenységként űzi a sportot óvni szeretné a drága felszerelését, élményt szeretne kapni. Más közlekedési eszközök esetén a komfort növelése nagyobb utazási kedvet, esetleg élményt adhat. A kerékpárvonalak esetén a keretfeltételek fogják ezt a megfelelő utazási komfortot megteremteni. A turizmus fejlesztésért felelős szervek már lépéseket tettek annak érdekében, hogy a térség kerékpáros turizmusát integrálják a Nyugat-Dunántúli és az ausztriai hálózatokba.²⁰

A hálózatban gondolkodás alapján próbál a nemzeti park is fejleszteni, így valósult meg a Lászlómajor felújításával egy időben a Fertőújlakot és Apetlont összekötő 6 kilométer hosszú kerékpáros szakasz. Így a Fertő-tavat körbekerülő B10-es útról már egyenesen vezet leágazás, Fertőújlakra, tehát a magyar nemzeti park részre. Fertőújlakon át Sarródra, így Fertődre is megvalósulhat a közlekedés. Ennek már az elmúlt időszakban is voltak hatásai, melynek vizsgálatára az utolsó fejezetekben kerül sor.

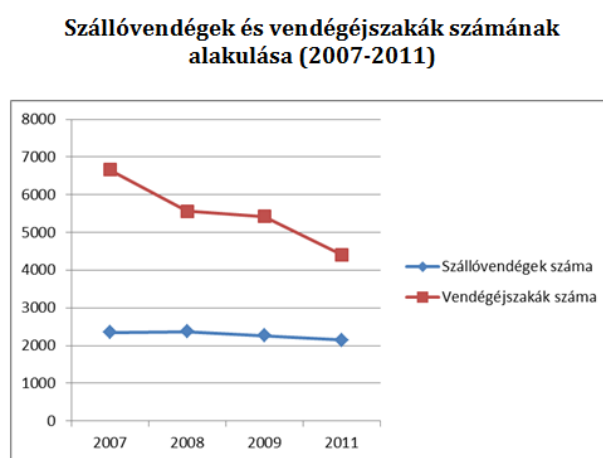
¹⁹ <http://www.fertotaj.hu/document/kt-alakitas.pdf>

²⁰ <http://www.ikvahir.eu/kerekparutat-avattak-fertoujlakon/2544>

A Fertő-táj ideális adottságokkal rendelkezik ahhoz, hogy a kerékpáros turizmust a térség, húzó ágazatává alakíthassák. Jelenleg is lehetséges kerékpárkölsönzés az Igazgatóságnál viszonylag alacsony megfizethető áron. Ez népszerűsítheti is ezt a fajta környezetbarát közlekedésmódot.

3.7 Turisztikai szolgáltatások

A nemzeti park által működtetett létesítményekben csak a programok résztvevőinek ellátása biztosított. A látogatóközpontok vendégéjszaka és szállóvendégeinek száma évről évre csökkenő tendenciát mutat. (3. sz. melléklet)

7. ábra A szállóvendégek és vendégéjszakák számának alakulása 2007-2011
 Forrás: A Fertő-Hanság Nemzeti Park adatai alapján, Saját szerkesztés

Ez magával vonja a szálláshely kihasználtság rossz mutatóit is. 2007-ben még 40,26 százalék volt. 2008-tól napjainkig tartós -és véleményem szerint drasztikus- csökkenés olvasható ki az adatokból, melyek 2011 év végére már harmadik éve 20 százalék alá estek. A 2008-2009-es visszaesés betudható esetlegesen a gazdasági világválság okozta rémületnek, bár nem elfelejtendő, hogy a látogatószám bizonyos ökoturisztikai elemek esetén növekedést mutatott. A tavalyi adatokra reagálva, az osztályvezető a recesszió érezhető hatását nevezte meg, mint hátráltató tényezőt.

A nemzeti park szálláshelyei, főleg diákoknak, fiatal korosztálynak lettek kialakítva, amolyan ifjúsági szállóként működnek. Főleg a táborok alatt teljes a kihasználtságuk. A felnőtt, potenciális ökoturisták elszállásolására a környék szállásadói specializálódtak. Tehát kimondható, hogy kis férőhely kapacitás miatt a helyi vállalkozók segítségére számítanak. A nemzeti park közvetlen közelében csak közép kategóriás, inkább panzió jellegű szállások

vehetőek igénybe. A fenntarthatósági kérdés szempontjából pozitívnak értékelhető, hiszen a helyi közösségek számára is megélhetést biztosít és gazdaságilag is bevételekkel jár, mert a turisták a kiemelkedő turisztikai infrastruktúrával ellátott területeken szívesen költik el diszkrécionális jövedelmüket.

A nemzeti park együtt működik a helyiekkel olyan módon, hogy program ajánlataikban megneveznek vállalatokat, így például éttermeket, busz társaságokat, kulturális vagy szórakozási lehetőségeket. Ilyen módon a turizmusból a helyiek profitálhatnak és a nemzeti park kevésbé komplex ajánlatát pedig kiegészítik az általuk végzett tevékenységgel. Ennek, csak azért is fontos szerepe van, mert a látogatók nem választják szét a nemzeti park és a külső vállalkozásoknál igénybevett szolgáltatások minőségének véleményezését.

3.8 Információszoigáltatás, vendégirányítás

Szükség van hatékony információszoigáltatásra, és vendégirányítására a védett területeken is. Az ökoturisztikai fogadókézségnek az alapfeltétele. Megállapítható, hogy a védett területeken még nagyobb odafigyeléssel kell végezni az információszoigáltatást, például a helyes magatartásformák betartásáról. Ha ez nem történik megfelelően, akkor nem vonható felelősségre egy látogató sem, ha esetlegesen olyan helyre teszi be például a lábát, ahova normális körülmények között nem megengedett.

A Fertő-Hanság esetén a védett területeken, így tanösvényeken, túraútvonalakon informatív táblák segítik a turistákat. Ezekhez kapcsolódnak még a látogató központokban, információs pontokon kapható térképek, szemléltető füzetek. A megfelelő bemutatáson keresztül a cél minden esetben az, hogy adott helyen, minden időben és megfelelő módon eljuthasson az információ vagy a tájékoztatás a kirándulóhoz. Ez azt is jelenti tulajdonképpen, hogy rákészsülés nélkül is neki vághat az útnak. Ez minden szempontból a kirándulásszervezés és lebonyolítás könnyedségét, egyszerűségét segíti elő. A leggyakrabban használt eszközök:

- Közúti jelzőtáblák
- Védett természeti területet bemutató térképtáblák
- Irányjelző karós táblák
- Egyéni útvonaljelző táblák

A nemzeti park ökoturisztikai szakosztálya, sok esetben számol be renitensekről, akik megtalálják, úgymond a kikapukat. Ha egy tábla tiltja a belépést egy ökológiailag védett területre, de a következő csak 200 -300 méterre van tőle, akkor az egyén megteszi, hogy nem megengedett területre lép be, méterenként pedig nem lehet táblákat állítani.

A kerékpárutaknál már szó volt, a hiányosságról. Ez sajnos a többi esetben is még mindig elmarad az európai szinttől. Ezt a megállapítást saját tapasztalataim alapján teszem, mert Ausztriai részen is jártam és Németországban is volt már alkalmam védett területen túrázni.

A marketing tevékenység során a fenntarthatóság és az természet iránti szeretet és tisztelet eszméjének népszerűsítése kell, hogy a központban álljon. A Fertő-Hanság esetén napilapok, helyi terjesztésű újságokban és prospektusokban igyekeznek megtalálni leendőbeli látogatókat. A környékbeli, főleg a kistérség- Fertőd, Fertő part, Sopron- panzióinak, szállásadóinak folyamatosan küldenek a friss ajánlatokból, prospektusokból. Online marketing tevékenységet is végeznek, mikor új program lehetőség adódik, hírleveleket, direct mailek formájában is tájékoztatnak. Esetenként, szerepelnek helyi rádiókban és tévékben. A bevételeket a marketing tevékenységbe próbálják meg visszaforgatni, de az osztályvezető elmondása szerint ez még mindig nem elég, sőt kifejezetten kis összeget tudnak csak erre a célra elkülöníteni. Ajánlataik, a lehetőségek a Fertő menti településeket és Fertődöt kivéve nem széleskörűen terjesztettek. Ahhoz viszonyítva, hogy egy nagy „kincsről” van szó, nem megfelelő a pozicionálás. Az egyelőre nem jelentős látogatószám problémája, a népszerűtlenség nem feltétlenül a turisták természethez, ökoturizmshoz való érdektelenségében gyökeredzik.

4. Fizikai és ökológiai teherbírás vizsgálat a Fertő-Hanság Nemzeti Parkban

4.1 Fizikai-ökológiai teherbírás

Kutatásom másik részét a nemzeti park fizikai és ökológiai teherbírásának a felmérése képezte. Interjú és saját kutatás alapján mértem fel a zsúfoltság, a természeti erőforrások értékeit, a levegő-víz- és zajszennyezést, a közlekedés és turisztika infrastruktúráját, és hulladék kezelés használatát.

Az **ökológiai teherbírás** során felmérhető, hogy az ökológiai rendszerekre, erőforrásokra mekkora mértékű lehet a negatív hatás, a káros anyag kibocsátás. Tanulmányok szerint nehéz maximális határértéket megnevezni. Azért van szükség rá, mert bár a természeti rendszerek bizonyos fokú szennyeződést fel tudnak venni úgy, hogy bármi is megváltozna a jellegükben, de tűrőképességük sem végtelen.

A **fizikai képességet** felmérő rész a nemzeti park épített környezetét vizsgálja fel. Szerepet játszanak a forgalom lebonyolításban, vagy akár döntő szereppel is bírhat egy döntésnél, hogy milyen a terület kiépítettsége. Annyiban élvez előnyt az ökológiai képességgel szemben, hogy elmaradás, vagy hiányosság esetén fejleszthető, pótolható. Az ökológiai elváltozást nem lehet visszafordítani, vagy csak komoly veszteségek árán. (VARGÁNÉ 2007) Az épített környezet vizsgálatakor csak a védett természeti területre és a természeti környezetre leginkább hatást gyakorló infrastruktúra helyzetét és közvetett hatásait mértem fel.

A vizsgált területet a nemzeti park igazgatóságának területe, és közvetlen környezetének épített- infrastrukturális elemei, kiemelt szerepet kapnak az ökoturisztikai kínálati elemként megjelenő kerékpárosutak.

Az éves beszámolók nemzeti park pontos elemzéseit, felméréseit tartalmazzák. Az elmúlt évek adatainak hasonlításával tudtam következtéseket levonni az előbbi ökoturisztikai kínálat elemzéséhez. Az osztályvezetővel folytatott beszélgetéseim során becsült értékekről is értesültem a környék turisztikai látogatottságát illetően. Így az elmúlt évek tendenciái és a szakember által becsült adatok mérése szolgáltatta még az alapot.

4.2 Zsúfoltság kérdése

A turizmus által a természetre gyakorolt legveszélyesebb negatív hatások közé tartozik a zsúfoltság. Többféle módon jelennek meg esetleges következményei. Az állat-növényvilágra,

talajra, vizekre, levegőburokra gyakorolt hatások elemzéséről volt szó, nyilvánvalóvá vált, hogy fenntarthatósági kérdés szemszögéből az egyik alappillérnek számít. 2005 és 2009 között növekvő tendenciát mutatott a nemzeti parkok látogatószáma. A csúcs év 2009 volt, mikor elérte az 1,4 milliót a regisztrált látogatószám. 2010-ben és 2011-ben egy kis visszaesés volt megfigyelhető, de túlzott nagyságrendi változás nem történt. Vidékfejlesztési Minisztérium és a The Boston Consulting Group szeretnék ezt a látogatottsági szintet az elkövetkezendő három évben 2 millió főre emelni.²¹

Kérdés, hogy készen állnak-e nemzeti parkok a megemelkedett látogatószám növelésre. A turizmusnak, a gazdaságnak ez mind ígéretes, de a természeti és társadalmi érdekeket sem veszthetők szem elől.

A Fertő-Hanság Nemzeti Park teljes területén megvalósul a nemzetközi területrendezési elv, a zonális felosztás. Természetesen mindez nem elég a zavartalan fenntartáshoz. A vizsgált területen, éves szinten 100-200 ezer²² látogató fordul meg. Miből is tevődik össze ez a szám? A nemzeti park területén működő látogatóközpontokba, bemutatóhelyekre látogatottság az egyetlen pontos felmérés a látogatószám pontos meghatározásához. A területen számos kulturális érték- Fertődi Eszterházy kastély, Sarród tájházai, Fertőszéplaki Vasúti Lámpamúzeum- is megtalálható. Évente több rendezvény is megrendezésre kerül a nemzeti park határain belül, a helyi szállásadók és vendéglátóegységek éves látogatószáma, a kerékpár kölcsönzések száma is segíti a nemzeti park területére érkező vendégek számának meghatározását. Így 9-10 ezerre tehető az ide érkezők száma. A Fertőrákoson található kőfejtő barlang színháza nagy népszerűségnek örvendett az elmúlt években, csaknem 100-150 ezer fős forgalmat bonyolított le. Mivel a nemzeti parkhoz közeli területekről van szó, sőt a látogatózóna peremterületén helyezkedik el Fertőd és Fertőrákos is így bátran következtethetőek a látogatottságot érintő adatok.

Turizmus-szervezési oldalról negatívnak minősíthető, hogy pontos látogatószám felmérés csak látogatóközpontokban és bemutatóhelyeken történik. Nem vonható le következtetés bizonyos kínálati elem népszerűségét illetően, és az arravaló keresletről sem. Pontos piackutatás megvalósulása nélkül, kockázatos lehet turisztikai fejlesztésekbe kezdeni. Olyan területeken, ahol a természeti és pótolhatatlan értékek foroghatnak kockán még szükségszerűbb a statisztikai adatokon, felméréseken nyugvó fejlesztés megvalósítása.

²¹ <http://www.kormany.hu/hu/vidékfejlesztési-minisztérium/környezetugyert-felelos-allamtitkarsag/hirek/osszefogas-a-nemzeti-parkok-nepszerusitse-erdekeben>

²² Becsült adatok alapján

A zsúfoltsági tényező és határértékének meghatározására a mai napig még a nemzeti park sem tudott pontos adatokkal szolgálni. Egy megközelítésből azért, mert téves lenne olyan módon turizmust megvalósítani, hogy a maximum tűrési határt vesszük figyelembe, mint egyszeri akadály egy tevékenység koordinálásához. Ökológiai érzékenység esetén, ez nehezen szabályozható, mivel például az állatok tűrőképességének határára is nehéz választ adni, nem lehet vele kísérletezni. A legmegfelelőbb módszer a minimálisra való törekedés. Legyen az hang, hatás, látogatószám.

A zsúfoltsági tényező meghatározásához szükségeltetik a felmért terület nagysága és az éves átlagos látogatószám megadása. Éles időbeli és térbeli eloszlás van. A nehézséget okozza, hogy a nemzeti parkok látogatottsága a klimatikus adottságok miatt szezonális, és az óriási területből vannak kiemelten népszerű pontok, melyek látogatottságának mértéke jelentősen eltér a többi területétől. A zonális felosztás miatt vannak területek, hova látogatók nem is léphetnek be. Így a Fertő-Hanság esetén nem beszélhetünk a turisták egyenletes eloszlásáról, sem a szezonokat- sem pedig a területeket figyelembe véve.

Problémát okoz a felmérése, hiszen a nemzeti park nagy részét nádasok képezik. Az óriásinak mondható terület, még ha csak a puffer zóna határain belül területeket vizsgáljuk, sok esetben 'közterület', közút vezet át rajta. Épp úgy, ahogy nem mérhető fel, hogy napi vagy szezonális szinten pontosan mennyi ember halad át, azt sem tudják minden esetben megakadályozni a felügyelők, hogy ki és mikor merészkedik közelebb a szikes tó világához. Az osztályvezető szerint minél kisebb egy terület, annál közelebb kerülhet a látogató az élővilághoz, tehát annál nagyobb veszélynek van az kitéve. Ez a veszély még nagyobb, ha ökológiailag érzékeny a terület. Nem mindegy, hogy a Szárhalmi-erdőn vagy egy tóparti madárfészkelő területen jelennek meg hangos és figyelmetlen turistacsoportok. A Fertő-tájon a turisták által szabadon látogatható területnek ez előbbi erdő és a Fertő déli része.

A felmért adatok alapján kiszámolható a nemzeti park tevékenységéhez fűződő látogatószám tudatában a látogatósűrűség. (Dávid [et.al] 2007:174) Pontosabb és a terhelhetőség számára használhatóbb látogatóforgalom meghatározás, amelyet az egy hektárra és egy évre jutó látogatók számával célszerű megadni. Így a képlet a következő:

Egy hektárra és egy évre jutó látogatók száma = Nemzeti Park összterülete

Éves látogatószám

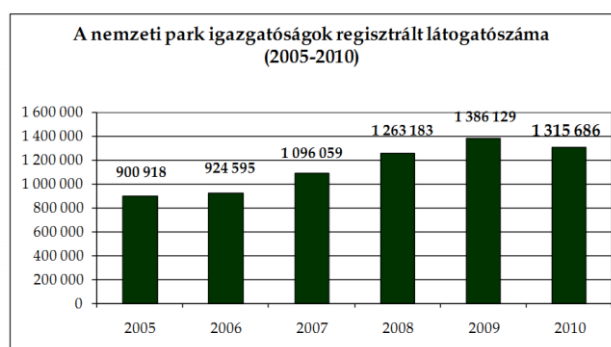
Ez alapján a 23 731 hektáros terület évente, körülbelül 100 ezer látogatót fogad, akkor az egy hektárra jutó látogatók száma: **0,23 fő**.

A látogatók természeti környezetre tett hatásának legjobb mennyiségi mutatója, ha kiszámítása kerül az átlag tartózkodási idő ismeretében a terület egy hektárjára jutó éves átlag látogatási időtartam. Az átlagos tartózkodási idő meghatározásához mindössze egyetlen látogató átlagos tartózkodási idejére van szükség. Ha, a Fertő-Hanság Nemzeti Parkban az átlagosan eltöltött idő 3 óra²³, akkor a képletünk az alább levezetett módon alakul:

Egy hektárra és egy évre jutó látogatók száma * Átlagos tartózkodási idő

$$0,23 \quad * \quad 3 \quad = \quad 0,69 \text{ óra.}$$

2005 és 2010 között a nemzeti parkok területén regisztrált látogatószám szerint a magyar helyzethez viszonyítva, pozícionálni tudjuk a Fertő-Hanság helyzetét.

8. ábra A nemzeti park igazgatóságok regisztrált látogatószáma 2005-2010

²⁴A tíz nemzeti park által felölelt összterület és az öt év látogatószámának átlagát véve, a kapott hányados megmutatja, hogy mekkora a magyar nemzeti parkok környezeti terhelhetősége.

$$\frac{417\,390 \text{ (ha)}}{1\,147\,762 \text{ (év/fő)}} = 0,36 \text{ fő/hektár}$$

Még a kapott eredmény is egy, majdnem, hogy alacsony látogatószámot jelöl. Ennek főként oka a már említett egyenlőtlen térbeli és időbeli eloszlás. Az ökoturizmus szemszögéből ez

²³ Fertő-Hanság Nemzeti Park, Éves Jelentés (2007), 89

²⁴http://www.termeszetvedelem.hu/user/browser/File/Okoturizmus/MNPH_2011_eloadasok/Racz_MNPH_2011.pdf

nem túl biztató, egyrésztől leszűrhető belőle, hogy nem elég vonzó a nemzeti parkok, így a Fertő-Hanság Nemzeti Park kínálata, vagy épp nem folytatnak kellően vonzó marketing kampányt és így nem jut el potenciális látogatókhoz. Másrésztől még mindig nem elég nyitottak a belföldi turisták az ökoturisztikai programokra, szelíd turizmusra. Pozitívum, hogy így nem áll fenn semmilyen komoly ökológiai károsodás veszélye. Egy-két zavaráson és szemetelési problémán kívül nincs a zsúfoltsággal gond a park határai között.

4.3 Természeti erőforrások értékei

A természet, ahogy már a korábbiakban is említettük kulcsfontosságú a turisztikai termékek, a kínálat kialakításában. A fenntartható életmódnak és turizmus szervezésnek is a lényege az lenne, hogy ne használjuk ezeket az erőforrásokat annál gyorsabban, mint ahogyan képesek a megújulásra, vagy alkalmazkodásra.

4.3.1 Klimatikus adottságok

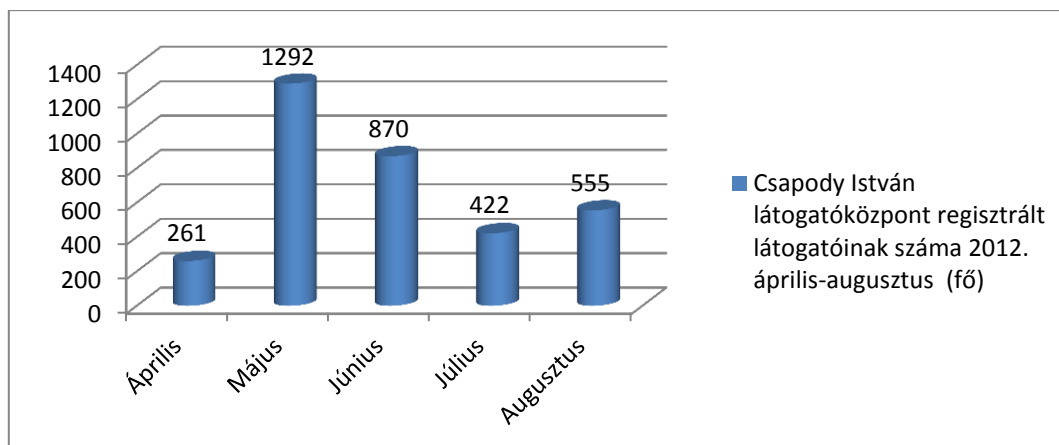
Mivel a Fertő-Hanság több tájelem találkozásánál található, elmondható, hogy klímája is igen változatos, ám javarészt a meleg nyarak és az enyhe telek jellemzik.²⁵ Délről mediterrán éghajlat érvényesül, nyugatról óceáni, keletről pedig a síkvidékekre jellemző szárazföldi éghajlat érezteti hatását. Ezért is láthatjuk a tájat úgy, mintha a Fertő tavat,- ami egyébként magas sótartalmú tó-, kicsit mediterrán területekre emlékeztető dombok ölelnék körül, szubalpin éghajlatú hegyek és hófödte magashegységek öveznék. Tulajdonképpen a tágas, sekély tó okozta enyhe klímát, a terület egyik különlegességének tartják.²⁶ Az évi átlagos csapadék mennyiség 622 mm a Fertő-tájon. Ez a csapadékmennyiség Fertő tavat metsző 650 mm-en alakuló izohéta²⁷ vonal szintje alatt fekszik. Jóval szárazabb a tónál az idő, mint a Fertő-táj többi területén, ahol szárazabb év esetén, ha nem esik számottevő csapadék 400 mm-ig is redukálódhat a csapadékszint.

A helyi klíma miatt, inkább szezonális, a nemzeti parkba látogatók aránya melyet az egyik látogatóközpont látogatottságának felmérései is megerősítenek. A Fertő tó és környéke is kiemelt turisztikai attrakció, így a nyári hónapokban különösen nagy a turizmus, mely eredményezheti a diagramon is jól látható májusi és júniusi népszerűséget. Idén májusban a kedvező és meleg időjárás főleg nagy hatással lehetett a kirándulási kedvre.

²⁵ <http://www.ferto-neusiedlersee.hu/pdf/AFertotomultjajeleneesjovoje.pdf>

²⁶ <http://www.e-epites.hu/1237>

²⁷ Izohéta: Időjárási térképen azokat a helyeket összekötő vonal, ahol a lehullott csapadék mennyisége azonos volt.

9. ábra Csapody István látogatóközpont regisztrált látogatóinak száma

Forrás: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatósága, Saját szerkesztés

Az első időpont az évben, általában március 15-e. Ilyenkor már elég meleg az idő kisebb kirándulásokra a tanösvényeken, vagy akár kerékpártúrázásra a környező vidékeken. Később egyre alkalmasabbá válik a kenus túrákhoz is, melyeken a részvétel májustól szeptemberig lehetséges, mivel főleg időjárás függő ez a kínálati elem is. A szezonon kívüli időszakokban is vonzó a természet, hiszen változásai sokszínű látványt nyújthatnak, tehát nem feltétlenül erős az elhatárolódás.

A Fertő tó, mely a nemzeti park egyik legvonzóbb attrakciója. Az évtizedek során nem mindig volt a legalkalmasabb vízi tevékenységre. Goda István elmondta, hogy a tó vízszintjének változásában egyfajta ciklikusság volt megfigyelhető. 1996-ban mikor olyan sok csapadék esett le, hogy a tó kilépett medréből, áttörte a gátakat. Óriási termőterületeket öntött el szomszédos Ausztriában és idehaza is. A körgát a Hanság területén, ami megakadályozza, hogy a kiömlő víz mezőgazdaságilag fontos passzusokat öntsön el, hatalmas gazdasági károkat okozva ezzel. Tehát, ha a gátat nem építik meg, és a csapadékos évek esetén a vízfelesleget a zsilipeken keresztül nem engedik bele a Hansági főcsatornába, akkor ezek a termelékenység szempontjából értékes területek, ma csak legelőként használhatók. Az előnyös emberi tevékenységnek ez esetben is sok köszönhető.

A Fertő tavat Európa utolsó szikes tavaként tartják számon, így nagy volt az ijedtség, mikor - az egyébként is alacsony vízállású Fertő- 2000 és 2004 között erőteljes apadásnak indult a csapadék hiány miatt. A belső területeken egy méter volt a legnagyobb mélység. A partszakaszon 30-40 centiméterig csökkent a vízszint, melynek következtében a vitorlások nem tudtak kiközlekedni a nyílt vízre. A tó eltűnésével Európa egy tájtípussal szegényebb lenne, mivel ez a tó, forrásaim szerint nagyon ritka a mérésenkelt éghajlatú nedves övben.

Néhányan a Fertő és a Duna közötti hidrológiai kapcsolatot tartják felelősnek a vízszíntingadozásban, ami mögött a csapadék ellátottság áll. Ha magas volt a vízhozam, a Mosoni-Duna és Rábca folyókon keresztül eljutott a víz a Fertőig, feltöltötte vagy elárasztotta azt. Fordított esetben, csapadék hiány esetén kiszáradásig jutott a tó.

Goda István szkeptikus a klímaváltozás témájával kapcsolatban. Állítólag a történelem során négyévente megfigyelhető volt ez a természetes ciklikusság, mely a bő vízáramot és az apadást okozta. Azt nem lehet tudni, hogy ebben mekkora szerepe volt a klímaváltozásnak. Tudomásom szerint, már az 1800-as évek végén kitört ipari forradalom óta történik olyan jelentős levegőszennyezés, hogy a klímát már akkor olyan hatások érték, mely bár nem mérhető a maihoz, de jócskán befolyásolhatta a klimatikus tényezőket. Klímaváltozás vagy sem, a nemzeti parkok és turisztikai szakma is fel tudja hívni a figyelmet arra, hogy a globális problémák milyen döntő szereppel bírnak a lokális szinteken is. Nemcsak a turizmusnak, hanem a helyi társadalomnak is érdekében áll a terület fenntarthatósága, ápolása.

4.3.2 Geológiai adottságok

(A területre jellemző talaj és kőzet típusokat a 9-es sz. melléklet jeleníti meg.)

A Fertő-tájat nyugat felőle egy geológiai törésvonal határolja, aminek is a keleti részén már

4. Kép A Fertőrákosi kőfejtő
Forrás: belföldi szállások.hu

egy térszín található. A múltban kéregmozgások hatására ezen a területen melegforrások törtek fel, amik ma is meghatározó szereppel bírnak, mind a magyar és az osztrák részen egyaránt.²⁸

Balf és Rust településeken jelentek meg. **Balfon** a mai napig jelentős a kénforrás tartalmú víz szerepe, mely gyógyításra és ivásra is egyaránt alkalmas. A kén, élénkítő hatása miatt, főleg mozgásszervi megbetegedésekre van rendkívül jótékony hatással.

A gyógyfürdőt gyakran keresik fel ortopédiai és neurológ megbetegedésben szenvedők.²⁹

²⁸ <http://www.ferto-neusiedlersee.hu/pdf/AFertotomultjajeleneesjovojje.pdf> 3 p.

²⁹ http://www.fertopart.hu/rovataink/ferto-parti_kirandulasok/1265-balf_gyogylviz,_ivokut_es_a_szent_jozsef_furdokapolna.html

Kristályos kőzetekben gazdag területnek számít, a már említett törésvonaltól nyugatra elterülő Lajta és Rozália hegységek és a Rusti dombvidék területei. Itt túlnyomó részt gneisszel és csillámpalával, mint kristályos anyagokkal találkozhatunk. Fontos természeti értéknek számít a **fertőrákosi kőfejtő**, mely természeti védelem alatt áll. Az egykori területen még az ősidőkben tenger hullámzott. A Lajta-mészkő mely az a kőzet, amiért itt bányászat folyt illetve folyik, kis csigákból, kagylókból mészvázú állatokból állt össze. Hasznosítani lehet építkezéseknél, hiszen rendkívül kemény anyaga van. Természetesen az értékes részeket a mai napig megőrizték, ezt láthatjuk, ha kívülről szemléljük a mennyezetet. A hely mára már operett és színházi előadások helyszíne, jelentős szerepet kapott a kultúrában így a kulturális turizmusban is. Jelenleg komoly felújítási munkálatok zajlanak.³⁰

A kőfejtőt gyönyörű természeti környezet öleli át. Viszonylag magas fekvése miatt, területéről rálátni a Fertő tóra és vidékére, nem hiába a Fertő-táj egyik legfontosabb nevezetességének is számít.

A történelemben kell kutakodnunk, a földtani helyzet áttanulmányozásához. A Fertő Hanság Nemzeti Park egy része a Hanság, melynek területe egykoron a Fertő tóval szoros kapcsolatban állt. A területét a Pannon-tenger borította be, majd miután ez folyamatosan visszahúzódott, már a kisebb kiterjedésű Győri-tó terült el itt. Később a környék folyóvizei, Rába, Ikva, Répce, Kardos-ér, Keszeg-ér hordalékkúpokat halmoztak fel a területen, amit aztán a lemezmozgások és a szél formálni kezdett. A deflációtól a Sopron-Nagycenk-Kapuvár homokrétegei megmenekültek, mert a területen átfolyó Répce és Ikva patakok hordalékkúpokat halmoztak fel.³¹

A **Fertő tó** keletkezése a mai napig vitatott. Kora 1800 és 9000 év között alakul. Pontosan nem tudták még meghatározni. Az természetesen biztos, hogy a szél vájta ki a kavicsos homokban a tó mai medrét, melyet a hordalékos kőzetek tettek vízzáróvá. A tótól délre domborulnak a **Nagycenki és Eszterházai dombok**, melyek homokból tevődnek össze.

Fertőzug-Seewinkel főleg agyagos, szikes-agyagos talapzatú terület. A Fertő-Hanság területénél jóval magasabban fekszik, megközelítőleg 80 szikes tavacska található itt.

Általában véve, vonzótényező lehet a különleges talajtípusok, felszíni képződmények, ásványok, formás kőzetek a látogatóknak. Esetünkben pedig akár kétezer éves múltra is

³⁰ <http://www.vendegvaro.hu/kofejto-fertorakos>

³¹ <http://www.ferto-neusiedlersee.hu/pdf/AFertotomultjajelenesjovoje.pdf>

visszatekint a terület felszíne, mely még inkább érdekességekben gazdag területek feltárására, jobb megismerésére buzdíthatja a turistákat.(Dávid [et.al] 2007:154)

4.3.3 Felszíni formák

Dávid (2007) szerint egy, a legfontosabb turisztikai vonzerők közül a felszínforma. Kedvező felszíni formák esetén megfontolásra vehető a szélerőművek létesítése. A Fertő-Hanság a Fertődi kistérséghez tartozik, mint közigazgatási egységhez. Nem messze a nemzeti parktól, kistérségen belül- már valósult meg szélerőmű projekt. Az alternatív energiaforrások alkalmazása elengedhetetlen, ha a fenntartható fejlődést szeretnénk elérni. A nemzeti parki területen azonban csak nagyon ritka esetekben valósulhat meg fejlesztésük, mert a madárvilágra veszélyesek lehetnek a turbinák. Az építkezésekhez a talajréteg megbontására és a turbinák közötti infrastruktúra, utak kiépítésére van szükség.

A Hanság területe főként sík terület és a peremvidékeken találkozhatunk egykét domborzati elemmel, melyek természetesen tudnak olyan érdekességekkel szolgálni, mint egy változatos dombság.³²

Pomogy-Fertőd vonaltól keletre és a medence belseje felé lejt a vizsgált terület felszíne. A monográfiai kötet adatai alapján a domborzatot tekintve az alábbi felszínformák fordulnak elő a Fertő-Hanság területén: ³³„a Fertőmelléki-dombság központi részét pusztuló hegyláb felszín, fiatal süllyedékek, aszimmetrikus teraszos völgyek, áttöréses völgyszakaszok és széles alluviális völgy síkok, deráziós völgyek, eróziós-deráziós tanúhegyek és kisebb sasbércek, teraszok és terasz maradványok, tanúhegyekre bontott keskeny völgyközi háta és gerincek, pusztuló lejtők, és változatos antropogén formák. Ezek közt a táj morfológiai arculatát elsősorban a meredek töréses peremmel határolt tektonikus medence, a medencét övező pleisztocén hordalékkúp-rendszer és a Balfi-tönk pusztuló hegyláb felszíne határozza meg.”

A Fertőmelléki dombsor kristályos palagödreire lajtmészkő és lajtahomok rakódott. A síksági felszínforma kedvezhet a nemzeti park területén megvalósuló kerékpáros turizmusnak. Komolyabb erőnlét nélkül is kellemesen át lehet kerekézni a magyar oldal tájain.

³² <http://www.felsofokon.hu/foldonjaro/2011/11/24/a-ferto-hansag-nemzeti-park>

³³ <http://www.felsofokon.hu/foldonjaro/2011/11/24/a-ferto-hansag-nemzeti-park>, 5. bekezdés

4.3.4 Élővilág és a turizmus zavarása

Növény-és állatföldrajzi határok találkoznak itt. A Fertő és a nádas számos állat és növény ritkaság élőhelye. Európában ritka az ilyen élőhelykomplexum, ami itt található. Messze fekszik a mediterrán és tengeri területektől, de élővilágát nagyban befolyásolja a víz magas sótartalma.

A terület főleg mocsaras, nádas terület, ezért inkább a madarak jelenléte figyelhető meg. Vízi utaknak és csatornáknak köszönhetően, megtörik a már-már teljesen összefüggő mocsár világ. Ha a turista forgalom számára engedélyezett lenne a látogatás, szemügyre is vehetők lennének, a nagy kócsagok, nyári ludak vörös gémek, szürke gémek, bölömbika és a búbos vöcsök fajok is. Ezek a madarak itt fészkelnek, ezért fontos a zavartalanság, melyet csak ilyen módon- az emberi tevékenység csökkenésével lehet megoldani. Ha a madarak nem tudnának nyugalomban költeni, valószínű kipusztulnának ezek a fajok. Mivel a turizmus globális hatásának tartja Dávid (2007) a biológiai sokféleség csökkenését, ezért indokolt a látogatók távoltartása. Ha beengednék a kíváncsi turistákat, a zavarást jobban viselő fajok maradhatnának fenn.

A fenntartható fejlődés alapelvei is tartalmazzák a biológia diverzitás megőrzésének fontosságát, ezért is fordítanak a nemzeti parkok nagyobb figyelmet arra, hogy bizonyos helyeken pontosan betartsák a maximális látogatószámot. (Kerekes 2007:33)

A vonuló madaraknak is nagyon fontos helyszín ez a rész, hiszen mindig itt gyülekeznek. Találhatóak közöttük énekes madarak vetési lúd, vagy nagyillik. De itt gyülekeznek még a bőjti- és csörgő récék, vagy a kárókatonák is. Magának a tónak is fajokban gazda világa van.

A nemzeti park vizsgálódásai 35 fajt állapítottak meg. Ezek közé a természetvédelmi jelentőséggel bíró egyedekhez soroljuk: a kétéltű és hüllőállományát, így békákat, gőtéket, varangyosokat, unkákat és a réti csíkot is. Hal faunája is jelentős, egyedekben gazdagnak számít. A mocsár világ miatt, gyékényesek jelenléte a jellemző, de itt él még telelősas, rence és Magyarországon nagyon ritka és védett fajnak számító káka is.

A nádasok egy része már a megőrzési zónához tartozik, egyfajta külsőbb kerülete, hol szikesek és különálló tavak terülnek el. Ezek a szikes tavak, a Fertőtől keletre, dél-keletre helyezkednek el. Időszakos vízborításúnak számítanak.

Goda István beszámolt a nemzeti park felügyelőség azon tevékenységéről, mely során leengedik, a majd újra feltöltik vízzel ezt a területet. Jelenleg a megőrző zónában vagyunk, ahol tudjuk, hogy az emberi tevékenységre néhány terület esetén szükség van. Az elmocsarasodott szikes területeken időszakonként leengedik a vizet. Míg vízmentes a felület megtisztítják a feleslegessé vált nádtól, lekaszálják a szükségtelen növényzetet. Ezután újraárasztyják a területet, mely újra egy friss, egészséges tápanyagban gazdag környezetet fog jelenteni a visszatérő állatoknak és madárféléknek is. A látogatók körében is nagy népszerűségnek örvend az 'újra árasztás'. A terület mentén megannyi kilátó torony, tájékoztató tábla jelzi a különleges eseményt. Az osztályvezető elmondása szerint, sokan is keresik fel ez alkalomból a madarak visszatérését. Az utóbbi időben csak a közelben megépült kerékpárútról a területhez érkező, megnövekedett turista szám jelentett veszélyt. Az állatoknak is van tűrőképessége egy bizonyos határig. Ez azt jelenti, hogy be kell tartani előírásokat és határokat. Tapasztalat szerint figyelmetlenek sok esetben a látogatók, akik viselkedésükkel elriasztják a madarakat. Ha sűrűn fordul ilyen elő, nemzeti park igazgatóságának természetvédelmi örökét kell a területre mozgósítania. A neveléssel, a tudatosítással szeretnék elérni, hogy a turizmus ilyen módon önállóan tudjon működni. A problémáról és korrigálási lehetőségeiről a későbbiekben szó lesz még.

Hasonló zavarási problémákkal küzdtek és még a mai napig is – a hozott intézkedések után is a **csáfordjánosfai tőzikés** erdőben, mely a nemzeti park legfiatalabb területének számít. 10-11 évvel ezelőtt jelent meg a probléma. Március első heteiben virágzik a védett tőzike. Olyan csodálatos látványt nyújt a terület, ez időtájtban, hogy turisztikailag rendkívül frekventált helyé vált. Tömegével érkeztek a látogatók, megcsodálni természeti csodát. Ugyanilyen tömegével akadtak olyanok is, akik megint csak figyelmen kívül hagyva a védett értékekre vonatkozó leírásokat tépkedni kezdték a növényt. Tehát nem volt elég, hogy információs táblákkal, felhívásokkal próbálták eljuttatni az emberekhez a virágszedési tilalmat és hangsúlyozni, hogy növényritkaságról van szó nem volt elég.

5. Kép A csáfordjánosfai tőzikés erdő

Forrás: http://www.oee.hu/hirek/hirarchivum/1522168-nyilik_a_tavaszi_tozike

A mai napig természetvédelmi ellenőrökre van szükség, hogy ne történjen végleges környezet károsítás. Mert, ha sokan tövestül tépik le a növényt és tendenciává válik, természet károsítás történik.

A Szárhalmi-erdő természetvédelmi szempontból a legjelentősebb terület. 412 hektáros területen, olyan növényfajok figyelhetőek meg, mint a gyertyán és kocsánytalan tölgyesek, vagy a hazánkban fokozottan védett orchideafaj is él gyepes területein: a papucskosbor és a ritka légybangó. Az erdei pocsolyák szolgálnak szaporodási helyként a barna varangyoknak és erdei békáknak.³⁴ (Rakonczay 1996)

4.3.5 Esztétikai jellemzők és a környezet állapota

A klimatikus adottságok, a földtani jellemzők, az élővilág az esztétikai jellemzők és a környezet állapota fontos szerepet játszik a turizmusban. Mondhatjuk úgy is, hogy egyik nem valósulhatna meg a másik nélkül. Ez a két szempont magába foglalja véleményem szerint az eddig felsoroltakat. A Föld adta kincsek önmagukban véve már attrakciónak számítanak, a maguk érintetlenségével, adottságaival. Ezek jelentik a kerettényezőket az ökoturizmus megvalósulásához.

A nemzeti parkban, mind a már eredendően természet nyújtotta szépség, a tájképi érték, a különlegességek, a ritkaságok, melyek meglátogatása a fő motiváció, ha a turizmusról beszélünk. Az emberi tevékenység, szervezés, fejlesztés, nevelés lesz az, ami ebben az esetben elősegíti, hogy számunkra is a megfelelő formában elérhető legyen. Így a Fertő-Hanság Nemzeti Park minden ökoturisztikai kínálati eleme ezt a környezetet igyekszik megvalósítani. Egy olyan környezetet előteremteni, mely előnyös a természeti értékeknek és előnyös a látogatóknak is. Ezen a védett területen eddig majdnem maximálisan megvalósul a környezeti épség fenntartása, melyet a később példákkal is alá fogok támasztani.

4.4 Vízszennyezés

Ha a környezetszennyezés előfordulásának lehetőségeit szeretnénk vizsgálat alá vonni, nemcsak kimondottan a nemzeti park területét, hanem a közvetlen környezetének, a térségi települések helyzetét is figyelni kell. A nemcsak a magterületen kibocsátott anyagok jelentenek veszélyt a például a védett növényekre, állatokra.

³⁴ Fertő-Hanság Nemzeti Park, Kócsagvári Füzetek 4-5

A Fertő tó vizének utánpótlásáról két patak gondoskodik. Magyar részről a Rákos-patak, osztrák részről pedig Wulka, bár egyikük vízhozama sem elég a tó életben tartásához.³⁵ A Rákos Sopron város külsőkerületeit érinti, illetve Fertőrákos észak-keleti határán illetve Sopronkőhidán folyik keresztül, majd úgy torkollik a tóba. A víz minősége kielégítő, inkább halászatra használják. Flórája és faunája a Fertő tóéval van összefüggésben.³⁶ 1980-tól jegyeznék be szervezett horgászatot a területen mely ma is számottevő.

A szennyvizet 2008 óta a soproni székhelyű szennyvíztisztítóba nyomják vissza a helyi Fertőrákosiból, így nem áll fenn a rizikófaktor egy esetleges szennyvíz problémának. Goda Istvánnal készített interjú során, megerősítette ő is, hogy korábban az 1990-es években adódtak nehézségek az elvezetetlen szennyvíz miatt, de ma már nem kell ilyen jellegű problémákkal szembenézni. Források szerint a terület, a Fertő-Hanság védett turisztikai jellege miatt, a szennyvíz kiépítés során a támogatási rendszerben első prioritást élveztek.

Mivel a Fertő-tó vizét táplálja, és növény- állat világa is szoros kapcsolatban áll vele, bármilyen mérvű szennyezés, természeti károsítás is nagy veszélyt jelenhet a már védett területen lévő élővilágra. A Rákos-patak vizét bevezették a Fertő tavi nádasokba. Ez azt a célt szolgálta, hogy a jó minőségű víz vegyítésével a halgazdálkodásra- és idegenforgalmi hasznosításra rendkívül alkalmas vizet megfelelően jó minőségében megőrizni vagy javítani tudják. A tó vizének védelme érdekében az interjú során választ kaptam arra, hogy a tóra csak motoros vagy elektromos csónakkal megengedett a vízhasználat. A nemzeti park által szervezett kenus túrák is így ilyen módon teljesen vízkímélőek, nem áll fenn annak veszélye, hogy bármilyen fosszilis üzemanyag a vízbe kerüljön. A nádas fokozottan védett területeire csak a nemzeti park munkatársai mehetnek be motorcsónakkal.

4.5 Levegő-zajszennyezés

A vízszennyezés mellett csakugyan nagy figyelmet kell fordítani a levegő szennyezésre, mivel a levegőbe kerülő káros anyagok bemosódhatnak a talajrétegekbe.³⁷ A Sopron-Fertőd kistérség fejlesztési koncepciója szerint is a levegőterhelést okozó forrásokat folyamatos ellenőrzés alatt kell tartani. Ha ilyenek előfordulnak akkor megfelelő ellenintézkedéseket kell hozni, avagy ha nincsenek, akkor azt a minimális levegő szennyezettséget szinten tartani kell.

³⁵ http://portal.sopron.hu/upload/content/18/1831/_18310/Sopron-Fertőd%20KSH%20átdolg.%20javított.doc

³⁶ http://www.horgasz-sopron.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=59:rakos-patak-csatorna-i-ii-fertrakos&catid=36:to-toertenetek&Itemid=62

³⁷ Sopron-Fertőd kistérség KSH ..75p http://portal.sopron.hu/upload/content/18/1831/_18310/Sopron-Fertőd%20KSH%20átdolg.%20javított.doc

A környezetvédelem részét képezi a levegő- és zajszennyezés vizsgálata. Az ökoturizmus a természetvédelem és környezetvédelemmel kell, hogy szoros kapcsolatban álljon, hiszen tulajdonképpen ezek adják a sikeres működés keretfeltételeit.

A területfejlesztési koncepció meghatározza, hogy a fejlesztések során a megfelelő technika, módozat kiválasztása szükséges ahhoz, hogy a legkisebb környeztkárosítást, levegő-zajszennyezés valósulhasson meg. A nemzeti parkot érintheti - de nem közvetlenül érinti, inkább a soproni tájvédelmi körzetre lehet jelentősebb hatással a város erős szennyezettsége. Ez főleg a helyi közlekedés és a tranzit forgalom miatt alakul így. A város folyamatosan méri a levegőszennyezettséget, esetleges lépés tettelekről egyelőre nem hallani. Fertőrákos az egyik turisztikailag főleg meghatározó helység a kistérségben, a levegőtisztaság-zajvédelmi szempontból az első kategóriába tartozik. Ez azt jelenti, hogy a helyi fejlesztések, építkezések során fokozottan védett területi jellege miatt nagy odafigyelést kap a levegő és zajvédelem.

Turizmusnak csak közvetett módon a közlekedésen keresztül van szerepe a levegő –és zajszennyezést illetően. Sarródon

4.6 Közlekedés és infrastruktúra

A Fertő-táj területére, a közeli kulcsfontosságú szereppel bíró Fertődre és Sarródra irányuló és a megnevezett területeken folyó közlekedési-szállítási lehetőségek több módon is biztosítottak. A kedvező fekvés tekintetében a terület akár a nyugati országrész kaputája is lehetne. Fontos közúti útvonalak haladnak el a nemzeti park mellett, Ausztria szomszédsága miatt a vasúti vonalak egyes szakaszon interregionális szerepet is kapnak, csakúgy mint a jelenlegi és a megépítésre váró kerékpárutak.

A Sopron-Fertőd kistérségen haladnak keresztül a 84-es és 85-ös számú főutak. Ez utóbbi tekinthető fontosnak a nemzeti park szempontjából. A 85-ös főút Sopront és a megyeszékhelyet, Győrt köti össze. Fertőszentmiklósnál lefordulva az útról lehet Fertődön át Sarródra, így a nemzeti park területére tovább közlekedni. A főút fontos szereppel bír, hiszen az összes fertő menti település könnyen és gyorsan megközelíthető róla. Fertőd a vonzásközpont, ha a nemzeti park és környékének turizmusát helyezzük a középpontba.

Egyrészt az épített örökségek és a védett területek végett, másrészt pedig a város magas kulturális hagyatéka miatt. Mivel nem csak a nemzeti park ökoturisztikai kínálatára érkeznek

6.Kép A Fertő körüli vasúti pályák

Forrás:

http://www.mkk.zpok.hu/images/vasutterkep_n.jpg

látogatók, hanem a kulturális örökség és a kistréségben fellelhető termálvíz miatt, ezért a mellékutak jelentősen terheltek. Zsúfoltak, ami a nemzeti park érzékeny világára hatással lehet. A kisállatok hullók, kételtűek gyakran áldozatul esnek ennek a nagy forgalomnak. Ennek kérdésnek a részletes problematikájáról és megoldási lehetőségeivel az utolsó fejezetben fogok foglalkozni.

Az osztrák főváros kb. 60 km-re fekszik a nemzeti parktól és Pozsony is 40 km-es elérhetőségben. A nemzeti park területére Sopronból induló helyközi Volán buszokkal is el lehet jutni. A vonal érinti a

nemzeti parki igazgatóság központját, Sarródot és a szomszédos Fertőújlakot, melyek már a védett területen találhatók.³⁸

³⁹ ⁴⁰Fertőd –Fertőszéplak településeknek egy vasútállomása van. A vonatok a Fertőszentmiklós-Neudiedl am See nemzetközi vonalon közlekednek. Ez pozitívumnak mondható, hiszen így a magyar védett területről, közvetlenül lehetséges az eljutás az osztrák nemzeti parki területre vasúton is. Magyarországról Pomogy/Pamhagen-ig mindössze egy 13 km-es szakaszon megoldott a vasúti közlekedés. A tó körüli vonatozás csak több átszállással lehetséges, főleg Neusiedl am See központú átszállásokkal. Sajnos a szerelvények és vasút állomások állapota magyar oldalon nem túl biztató. Fertőszentmiklós és az osztrák rész szerelvényei már elektromos működtetésűek fedélzeti monitorokkal és tájékoztatással.

A kerékpár a leginkább környezetkímélőbb egyéni közlekedésmód. Nincs a környezetre és a helyiek életére negatív hatással. Ezért is jelenik meg a nemzeti parkok kínálati listáján a kerékpározáshoz kapcsolódó programok. A kerékpárral a Fertő tó körbejárható. Osztrák és magyar részen is korszerűen kiépített és a könnyű haladást segítő informatív táblákkal ellátottak az útvonalak. Egy kis rész kivételével a többi szakasz biztonságos, kiépített útvonalat jelent. Magam is vettem már részt Fertő tó körüli kerékpártúrán. Gyönyörű helyeken keresztül vezet az út, ténylegesen érint minden természeti látványosságot, a végelláthatatlan pusztai síkaktól, a dombosabb emelkedőkön és

³⁸ www.menetrendek.hu

³⁹ http://www.mav-start.hu/res/a22_12.pdf

⁴⁰ <http://vasutimenetrend.hu/magyarorszag-vasuti-terkepe/>

borvidékeken át, a tóparti területekig. Ha az ember meg pihen, egy rövid időre hallhatja a természet hangjait, testközelből érezheti a növény és állatvilág háborítatlan világát. Nagyrészt olyan helyeken vezet az útvonal keresztül, melyre tényleg nagy a kereslet. Ha valaki nincs olyan jó kondícióban fizikailag az Meggyesnél (Mörbisch) március és október között kompi közlekedés megoldott, és egyik oldalról a másikra könnyű az átjutás biciklis forgalom számára is. A kerékpározás nemcsak a tó körüli területen, hanem a falvak között is domináns közlekedési forma.

A vízi közlekedésnek inkább a turizmus lebonyolításában van nagy szerepe. Az ütköző zóna területén lehetséges csak a hajózás, vitorlázás. Fertőrákos fontos szerepet játszik a hajózásban, kikötőjéből indulnak a sétahajók. Természetesen, mint a már említett kenus túrák, ezek is szezonális jellegűek, általában március és október között teszik meg a Fertőrákos és Mörbisch közötti 1-2 órás hajóutat.

A nemzeti park területéhez tartozó települések közötti utak minősége gyengének mondható a települések belterületén is. Az előzőekben már érintve lettek a kerékpáros szakaszok minőségi problémái.

A szennyvízelvezetés a nemzeti parkot körül ölelő településeken megoldott. Egy-két kivétellel minden településen megvalósul. Fertődre és a Fertő-menti területekre koncentrálódik inkább a nemzeti park turizmusa. Ezeken a területeken a közműellátás és a telekommunikációs hálózat révén az információáramlás megfelelő, derül ki a Sopron-Fertőd kistérség 2004-es fejlesztési koncepciójából.

4.6.1 Turisztikai infrastruktúra

Az általános infrastruktúra meghatározza a turizmushoz szükséges műszaki, szolgáltatási és szervezeti háttérrel. A nemzeti parkok fontos szerepet töltenek be az ökoturizmusban.(Dávid 2007) „A turisztikai infrastruktúra lehetővé teszi a turisztikai értelemben vett szabadidős tevékenység lebonyolítását, ugyanakkor biztosítja a bevételek realizálását.”(MICHALKÓ 2004/3. 17 p.)

A nemzeti park három látogatóközpont üzemeltet. A Csapody István Természetiskolát és Látogatóközpontot Fertőújlakon, a Kócsagvárat és az idén augusztusban átadott -Nyugat-Dunántúli Operatív Program keretében felújított- Lászlómajort. Az objektumok alkalmasak mind az oktatás, mind a vendég fogadáshoz. A Kócsagvárban 44 férőhelyes, a fertőújlaki központban 42 férőhely biztosítása megoldott. Avval, hogy a nemzeti park által működtetett

egységekben szállásadási tevékenység is megvalósul, a turisztikai célterület jövedelemtermelő képessége növekedni fog. Szállás igénybe vehető a környező falvakban és városokban is. Fertőd városának kulturális kincsei és a hegyközi termálvíz vonzása miatt, számtalan kisebb panzió található a környéken, melyek megközelítőleg 3 ezer ágygal rendelkeznek.⁴¹

A már felsorolt három látogatóközpontban, valamint az Öntésmajorban és az Eszterházy Madárvárta területén is állandó kiállítások és hat tanösvény képezi a park turisztikai infrastruktúrájának részét. Mivel ilyen sok helyen valósul meg a turisztikai programszervezés, nem történik térben és időben túl nagy kereslet koncentrálódás a nemzeti park bizonyos pontjain. A zsúfoltság vizsgálatakor kiderült, hogy nem kell tömegekkel számolni. Látható, hogy a meghirdetett és igénybe vehető program lehetőségek száma körülbelül arányosnak mondható a látogató mennyiséggel.

4.7 Hulladékkezelés

A hulladékkezelés is az egyik része a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek a 2000. évi XLIII. törvény megfogalmazása alapján. Fontos a hulladék mennyiségének mérséklése, és a tiszta környezet megléte. A nemzeti park területén is és a tanösvényeken is, és minden olyan területen számottevő lehet a szemetelés, ahol turista forgalom van. Ezt a problémát Goda István és a nemzeti park munkatársai többféle módon igyekeztek kiküszöbölni.

A tanösvények forgalma miatt gyakran kerültek szembe azzal a problémával, hogy a kidobott hulladék nem a szemetes kosarakban, hanem a mellett, vagy a közvetlen közelében landolt. A látogatók túl nagy mennyiségű hulladékot hagytak maguk után. Minekután, az azért a területért felelős természeti őrnekek kellett a szemet földről való feltakarításáról gondoskodnia, nem beszélve a túl sűrű ürítésről. A hulladékot egy új intézkedésnek köszönhetően,- ami a túlzott szemetelés ellen irányult- csak az objektumok területén lehetett eldobni. A tapasztalat pedig azt mutatatta, hogy ha nem látnak szemetet a földön, a tanösvényen a túrázók, akkor nem dobják el, hanem vissza is viszik magukkal. Ez rendkívül érdekes megoldása a problémának, de sikerült is a szemetelést vissza minimalizálni. A probléma hatásértékelésére a hetedik fejezetben fogok sort keríteni.

⁴¹ <http://www.origo.hu/utazas/20120829-fertohansag-nemzeti-park.html>

A kenus túrákon március és október között, majdnem napi szinten 20-30 ember vesz részt. Az általuk látogatott területeken nem lehetséges a probléma ilyen módú kiküszöbölése. Esetükben a kenus túravezető és munkatársak vannak fokozott figyelemmel a terület iránt.

5. Fenntarthatóság kérdése a Fertő-Hanságban

A fenntartható turizmus alapelve kimondja: „a természeti és emberi erőforrások olyan menedzselésére van szükség, amely maximalizálja a látogatók élvezetét és a helyi bevételeket, viszont minimalizálja a desztinációban élő közösségre és lakosságra gyakorolt hatásokat.” (Inskeep 2000: 18)

A működéshez kapcsolódnak negatív jelenségek, melyek nem szabad, hogy tendenciává váljanak. A problémák megoldására, akár minden nemzeti parkban alkalmazható modell megteremtése lenne a cél.

5.1. A Fertő-Hanság Nemzeti Park helyzetértékelése

Az előző fejezetekben sor került a Nemzeti Park területének részletes megismerésére. Miután egy átfogó kép alakul ki az ökoturisztikai kínálati elemekről és a területi teherbírásról, megkezdődhet a külső és a belső tényezők feltárása és azok hatásainak értékelése. A terület pontos feltérképezéséhez ez elengedhetetlen. Az erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek és a közöttük lévő átfedések felismerésére, esetlegesen egymásra való hatása adja a terület pontos helyzetértékelését. A megfelelő értékelés és az azon át vezető felelősség tudatos menedzselés mutatja meg a még végrehajtandó feladatokat, a kezelendő problémákat, és lehetséges fejlesztési irányokat.

Az általam készített SWOT analízisből (14 sz. *melléklet*) levonható, hogy az erősségek és a gyengeségek főként az ökoturisztikai kínálati elemek minőségét érintik, főként olyan tényezőkhez kapcsolódnak, melyeken oda- és vissza irányban is lehet változtatni. Tehát megfelelő intézkedésekkel akár tovább erősíthetőek, vagy korrigálhatóak, javíthatóak. Az erősségek oldalán jelenik meg a helyi lakosság és természet érdekeinek megfelelő figyelembevétele a tevékenységszervezés esetén. Ez egy kiemelt pontja a nemzeti park munkásságának, hiszen ennek a tényezőnek a tovább erősítésével még működőképesebb fenntartható turizmus lehetne megvalósítható a területen.

A kerékpárutak kitáblázottsága és biztonságtechnikája hiányos. Emiatt főleg kiéleződött az osztrák-magyar oldal közötti különbség. A magyar részek szinte veszélyes szakaszainak problematikáját, már a nemzeti park is felfedezte, és már egy 450 milliós összeget csoportosított a szakaszok felújítására, melyekről a korábbi fejezetekben már szó esett. Ezzel nemcsak a belső tényező korrigálására kerülne sor, hanem a kerékpáros turizmus akár a térség húzó ágazatává válhatna. Ez talán a legnagyobb- eddig még kiaknázatlan lehetőséget jelentené a nemzeti park számára. A legújabb kerékpárút is magasabb látogatószámot eredményezett a szikes tavak területén, mely a Fertő déli részét jelenti. Bizakodásra ad okot, hogy a kerékpáros szabadidő eltöltésre szinte a legnagyobb a kereslet a területen, bár pontos számadatok nincsenek róla, csupán a nemzeti park munkatársainak megfigyelései. Ezek a megfigyelések negatívumokról is jelentést adnak, melynek következtében néhány esetben a szikes tó állatvilágának zavarása történt meg. A veszélyek kivédésére, gyors felismerésére a későbbiekben is pontos választ kapunk. Látható ez utóbbi két példából, hogy a veszélyek és lehetőségek, főleg a természeti érzékenységre jelentenek problémát, vagy a megragadásuk a már meglévő eredeti kínálatra irányul.

5.2 Hatásértékelés módszere

Az állami szinten történő turizmusműködésnél elsődlegesen szem előtt kellene tartani a környezetnek a védelmét. Maradjunk a Fertő-Hanságnál és állapítsuk meg, hogy akár lokális vagy globális szinten mivel járulhatnak hozzá az ökoturisztikai fejlesztések, meghozott intézkedések a fenntartható turizmus megvalósulásához. Minden egyes kínálati elem által okozott lehetséges outputot vizsgálat alá kell vonni és kidolgozni rá egy enyhítő vagy korrigáló lehetőséget. Különös figyelemmel kell lenni a megvalósítási módszerre, és nem árt figyelembe venni a jövőbeli hatásokat is. Tehát mindegyik síkon is kell, hogy előrébb vigye a természetet, a környezetet és a gazdaságot. Így válhat a tervezés és szervezés hosszútávon is felelősségteljessé. A hatásokat egy táblázatban összesítettem. (15.sz. melléklet) A táblázat a már korábban megnevezett SWOT analízis alapján készült el.

Mivel a fenntartható turizmus megvalósulása magával vonja a jól működő ökoturizmust, ezért a lehetséges veszélyek közül emeltem ki néhányat. Mindegyik esetén megjelenik egy tényező, melyekkel már a fizikai és ökológiai teherbírás vizsgálatnál szembesültünk. Ezek a tényezők okozói az általam kiemelt outputoknak. Következtükben negatív hatások érték a természeti környezetet, néhol a társadalomra is hatással voltak. Nem nevezhetők súlyos problémáknak,

de nem is hagyhatók figyelmen kívül, hogy a későbbiekben ne tendenciaként kellejen róluk beszélni.

5.3 Negatív hatások menedzselése

A területet nem jellemzi a zsúfoltság, még a forgalmasabb nyári időszakokban sem, de kevés ember is tud komoly gondot okozni.

Problémaként merült fel, a szikes tavak mellett haladó kerékpározásra is alkalmas út forgalma, mivel megépült **Fertőújlak és Mosonbámfalva (Apetlon)** között egy kerékpárút. *(10.sz.melléklet)* Az infrastrukturális fejlesztés sikeresnek mondható, mert megsokszorozódott a biciklisek száma, mivel ez lett az első közvetlen leágazás a magyar területre a tavat körbehálózó B10-es nemzetközi vonalról. Az ideérkező turisták a kerékpározáson kívül igénybe veszik a turisztikai szuprastruktúra kínálókozó elemeit, vendéglátóhelyeket, látogatóközpontokat, szálláshelyeket. Az ilyen mód aktív turizmust választók nem „átrohannak” a desztinációkon, nyitottak a kínálókozó program lehetőségekre. Ez a turisztikai potenciált erősíti.

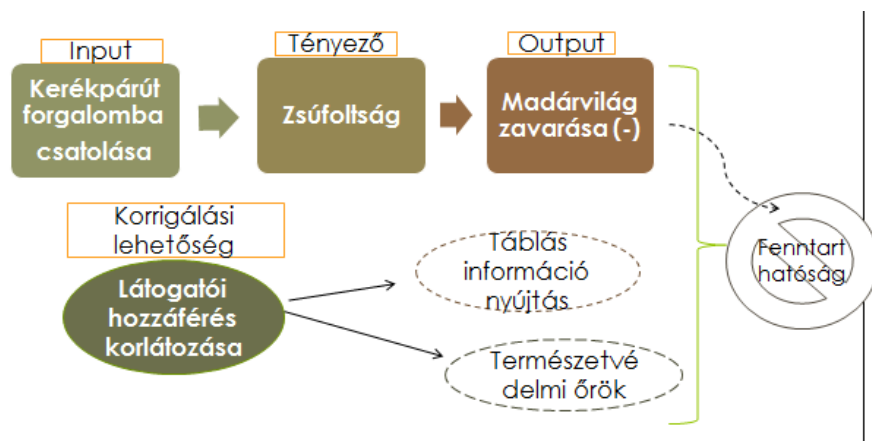
A biciklisturizmus partner lehet abban, hogy térben és időben is a látogatók ne egy helyen koncentrálódjanak, élmény nyújtása is viszonylag magas fokú.⁴² Kérdés, hogy mi a hatása, mi az ára egy forgalmas útnak. A kiépített kerékpárút csak Fertőújlakig vezet- ezután csak az arra a célra kijelölt úton folytatható tovább a biciklizés, mégis jelentős forgalom növekedéssel számoltak a falu és Sarród közötti útszakasz mellett található szikes tavak környékén.

A kis tavak madárvilágának zavarására többször is sor került már. Az osztályvezető elmondta, hogy ha csak 200 méter található két tábla között, akkor a kettő közötti szakaszon már nem veszik elég komolyan a turisták a betartandó szabályokat, és meg is szegik őket. Mivel a szikes tavak területe tulajdonképpen egy autós útszakasz mellett terül el, ezért nehéz felügyelni a túlságosan kíváncsi látogatókat, akik akár egy jobb fénykép reményében is átlépik az állatok védelmét szolgáló határokat. Megállapítható, hogy esetenként a környezetre negatív hatásokat gyakorol az út forgalma, így korrigáló intézkedések nélkül nem valósulhat meg a fenntartható turizmus. A biodiverzitást fenyegetik az önző mód cselevő turisták, mikor megzavarnak egy fészkelő madarat, vagy egy ürge élőhelyére lépnek a szikes tavaknál.

A hatásértékelő táblázatból látható, hogy az ökológiai környezetre negatív hatást- zsúfoltságot gyakorolt ez az infrastrukturális fejlesztés. Ennek a tényezőnek a megszüntetésére, vagy

⁴² Turizmus Bulletin (V. évf. 2 szám)

legalább a minimalizálására van szükség, mely a látogatói hozzáférés korlátozásában jelenik meg. Nem feltétlenül kell drasztikus lépéseket tenni, hiszen csak jelenségekről van szó, de más esetekben és nemzeti parkokban is akár példaként szolgálhat a korrigálási lehetőségének a módoszata.

10. ábra Kerékpárút okozta zsúfoltság problematikája

Forrás: IUCN, Saját elgondolás

1. Jelen esetben, a további informatív táblák elhelyezése jelenthetné a megoldás első lépcsőfokát. A gyakorlat azt mutatja, hogy az eddig kihelyezettek, mely a tó területéhez tartozó kilátó toronynál helyezkedett el, nem volt elég informatív, vagy nyomás gyakorló. Ezek költség vonzatát fedezhetné a park, a pontosan a biciklis turizmus okozta látogatottság növekedésből, mely feltételezhetően bekövetkezne a látogatóközpontokban.
2. Ha ez előző nem hozza meg a várt javulást, az őrzés védelmezhetné az élővilágot az alkalmatlankodóktól. Mivel a park szűkösen áll a forrásokkal, ezért élhetnének olyan lehetőséggel, hogy gyakornokokat, vagy önkénteseket biztosítanak a területre, mint őröket. A közmunka keretében felvett munkaerő is alkalmas lehetne erre a feladatra, ha más munkát nem kell a háttérbe szorítania.

A tényező- zsúfoltság volt mely miatt meghiúsult a fejlesztés, a működés fenntarthatósága. Eltűnésével látható a lokális és globális szinten is profitálna a természet. A társadalmi fenntarthatóság is megvalósulhatna a korrigálással, hiszen a megnövekvő forgalom hatására egy zsákutcaként emlegetett kis település- Fertőújlak, turisztikai infrastruktúrát képező

elemeinek forgalma lendülhet fel. A hatásértékelés költség vonzattal is jár. Ahhoz, hogy az intézkedés megvalósítható legyen gazdaságilag is fenn kell tudni tartani. A megnövekedett forgalomtól számítani lehet bevétel növekedésre a látogató objektumokban, melyek visszaforgatása feltétlenül az új opcióba kell, hogy történjen.

A megoldás három síkja a fenntartható turizmus alappilléreinek figyelembevétele. A feljebb megnevezett javaslatokat gazdasági, természeti és társadalmi szinten is vizsgálni kell, így lokális és globális szinten is hozzájárulhat a tevékenység fenntarthatóságához.

11. ábra Fenntarthatósági modell
Forrás: Saját elgondolás alapján

Két problémánk a közlekedés egyes elemeinek fenntarthatatlanságából ered. Az egyik, hogy a közúti közlekedésben résztvevő járművek CO² és kéntartalmú gázok kibocsátásával szennyezik a levegőt. A Fertő mentének és a nemzeti park közvetlen közelében fekvő települések útjainak, mellékútjainak tehermentesítésére lenne szükség, melyeken lebonyolódó közúti forgalom az alábbi negatív hatásokkal jár:

- Káros anyag kibocsátás
- Kételtűek- védett fajok veszélyeztetése
- Zajártalom

Ha túl erős forgalmat kell elbírnia egy útvonalnak, mint 85-ös főútnak, vagy a mellékútvonalaknak az olyan negatív outputokkal jár, mint a fokozódott káros anyag kibocsátás és a zajártalom is. Fertőd, a Fertő-Hanság esetén célravezető lenne olyan

fejlesztések véghezvitele, melyek csökkentik a közlekedés iránti igényt, vagy legalább a tömegközlekedés gyakoribb használatára ösztönöznék a kirándulókat, látogatókat, de a helyieket is. A nem motorizált közlekedési módok szorgalmazása is egy, a lehetséges megoldások közül. Mindezekből a problémákból leszűrhető, hogy „hatékony közlekedésirányításra és infrastrukturális fejlesztésekre van szükség”. (LÁNG István, 2007. p.112.)

Ezt az Európai Unió is meghatározta környezetvédelmi irataiban. A fenntartható mobilitással-melyet a nemzeti park is egyre jobban szorgalmaz, meg kell szűnnie a közlekedés környezet károsításának, és csökkennie kell a fogyó energiaforrás használatnak, így a természeti erőforrások kihasználásának az ágazatban. Ebből is látható, hogy nemzetközi, és nemzeti szinten is már a szükséges elgondolások, szabályok, célirányok jelen vannak.

⁴³A közúti közlekedésnek szüksége van ökológiai átjárókra a közutak alatt a védett terület hullói és kételtűi miatt. Mivel a mellékutak is zsúfoltak, így különösen fontos lenne a megmentésük. Fertőboz és Hidegség között már valósítottak meg átereszeket. Pontosan azért volt ezekre szükség, mert a zsúfolt útvonalon tömegesen pusztultak el a kételtűek. Egy ideig a nemzeti park önkéntesekkel, alternatív módon oldotta meg mentésüket, de hosszú távon a lelkesedés lankadt, a rendszer pedig nem volt fenntartható. Mivel a forgalmat nem tudják minimalizálni ezért feltétlenül szükséges az állatok megmentésére törekedni.

A mellékutak rehabilitációjára szintén szükséges az utazási komfort növelése érdekében. A rossz minőségű utak negatív nyomot hagyhatnak a turistákban. A helyiek elégedettségét is növelhetné ez a fajta infrastrukturális fejlesztés, mivel főleg az ő úthasználatuk a jellemző. A szélesítéssel, a külön kerékpárút építésével- például a Balfot és Fertőrákost követő szakaszon csökkenthető lenne a kerékpárosok miatti zsúfoltság.

A vasúti közlekedés kiemelt szerepet tölthetne be a kistérségben, és az osztrák nemzeti parki résszel való lehetséges összeköttetés miatt. Interregionális szerepének növelésével nemcsak egy viszonylag környezetbarát közlekedésforma valósulhatna meg, hanem határon átvéelő kapcsolat miatt, az eddiginél jobban összehangolhatná a két nemzeti park az ökoturisztikai kínálatot. Zárt gyűrűt alkotnak a vasúti pályák a Fertő tó körül, ami fontos városokat és természeti szépségben gazdag területeket érint. A vasúti közlekedés növekedésére a közúti

⁴³ Tájba illeszkedő infrastruktúra a Fertő térségben, Az osztrák-magyar Fertő térség fenntartható közlekedése 2003

csökkentésére lenne szükség. A probléma, hogy a vasúti pálya a nemzeti park területektől távol esik. Ha valaki az osztrák nemzeti parki területre szeretne eljutni, vagy legalább az ahhoz közeli településekre, így például Illmitzre vagy Apetlonba, akkor csak átszállással tudja megtenni. A turisták és az Ausztriában munkát vállalóknak sem éri meg. Az osztrák részen már jelentek meg próbálkozások a területek összekapcsolására, kisbuszos összeköttetésre, de ez még mindig túl bonyolultnak bizonyul az utazók számára és fenntarthatatlan az üres járatok miatt.

A megoldási lehetőségek nem kiforrottak, nem is gyakran hozzák meg a várt hatást, valamilyen oldalról pedig nem fenntartható. A hiba még sem a szervezésben keresendő, a fő változást nem a szervezői oldalon kell keresni. A nemzeti park és például a közlekedésért felelős szervek csak az egyik oldalát jelentik a probléma megoldásának. A másik oldalt a turizmus- a közlekedés alanyai képezik. A környezeti nevelés során növelhető a környezettudatos közlekedők tábora. Nem elég egy látogatónak, vagy akár egy helyinek azt sugallni, hogy „használd inkább a tömegközlekedést, mert az nem szennyezi a levegőt!” Tételezzük fel, hogy meg vannak hozzá a feltételek, jól kiépített vonalak, minőségi szolgáltatást nyújtó, esetleg környezet barát járművek. Szinte biztos, hogy akkor is a legtöbben a kényelmes, kötöttségek nélküli autózást választanák. A lényege a környezeti nevelésnek az lenne, hogy egészen a gyökerekig leásva próbálja meg megértetni a problémákat.

Egyelőre a kerékpáros turizmus az, mely a térségben a legnagyobb mértékben hozzájárulhatna a **fenntartható mobilitás** megvalósításához. Ehhez természetesen még minőség és biztonságtechnika szempontjából fontos javításokra és felújításokra van szükség. A nemzeti park igazgatósága is felismerte az ebben rejlő potenciált. Egy 450 milliós összegből jövő év júniusáig már meglévő kerékpáros szakaszok felújítására és új szakaszok megépítését szervezik.

A környezeti nevelés jelentheti az egyik javító körülményt a **hulladék problémára** is, mint a fenntarthatóságot meghiúsító tényezőre. A szabadban végzett ökoturisztikai programok során sok esetben kell szembenéznie ezzel a nemzeti parknak. Az oktatás és a tájékoztatás segítségével, eredményességével mindenhol tudatos magatartást érhet el. Erre nemcsak az erdei iskolákban és óvodákban kerülhetne sor, hanem a helyi szintre is érdemes lenne az oktatást kivinni, hiszen a lakosság érdeke is a tiszta környezet megvalósítása. Kampányszerű programokkal lehetne az esztétikai rendetlenség ellen tenni. Ha ezt sikerülne megvalósítani,

akkor nemcsak a Fertő-tavi régióban viselkednének a turisták –lakosok környezettudatosan, hanem bárhol ahol üdülnek, vagy akár a mindennapi életben.

A nemzeti park esetén jól kirajzolódik, hogy ezt megpróbálják figyelembe venni, bár a helyi közösségek nagyobb szerepvállalására lenne még szükség. A természetvédelem és a turizmus kisebb kilengésekkel, de megtalálta a mindkettő számára előnyös egymás mellettiiséget. Ebben mindenképp szerepet játszik, hogy a terület folyamatos kapcsolatban áll magyar és nemzetközi szervezetekkel- nemzeti parkok, WWF, PanaNet, Danube-Limes.

5.3 Eredmények jövőképpel

A nemzeti park természeti épségének zavarásában a turizmus, a rendszer alanyai nagy szerepet játszanak. Az irányító szervezet teret ad számukra az élményszerzésre. Törekedni kellene arra, hogy a kölcsönös együttműködés megvalósuljon. Az ökoturizmus nem csak a látogatói oldal szerepvállalását, tettei által előidézett javulást vonja magával. Irányítói szervezatként a környezeti tudatosság, már beleivódik a helyi fejlesztésekbe is- így a kerékpáros hálózat fejlesztése, vagy a fenntartható mobilitás programja.

A legtöbb ökoturisztikai program nem közvetlenül gyakorol nevelő hatást a résztvevőkre, hanem a részletesség és szakmai bemutatás teljességével indíthat el egyfajta szemléletváltozást a látogatóban, mely az élet más tereiben is visszaköszönhet. Az erőforrás felhasználás szabályozást a közlekedés átszervezésével próbálják megvalósítani, bár ezen a ponton még nem elég kiterjedtek az intézkedések, például az alternatív energiafelhasználás még nem számottevő a területen, de **összességében a terület turisztikai tevékenysége hozzájárul a fenntartható jelen és jövő megvalósításához.**

A Fertő-Hanság területén elsőként szem előtt tartottak a védett értékek, kiugró, összeférhetetlenséget eredményező problémák még nem merültek fel. Így a természetvédelem és a turizmus egymásmellettiisége is megvalósul. Ez többek között kiderült a fizikai és ökológia teherbírás és az ökoturisztikai kínálat és a menedzsment tevékenység elemzése során is.

Megállapítható, hogy a fenntartható turizmus alapeszköze az ökoturizmus, mert csak a tevékenységein keresztül érhető el, hogy a látogatókat öko-tudatosabb életformára, kirándulásra vagy közlekedésre bírja. Nem elég környezetközpontú megvalósításhoz az fejlesztők és a turizmus irányítóinak tudása és meggyőződése. Ahogy a turizmus rendszerének vizsgálatakor látható volt, hogy az alany is hozzájárul a rendszer működéséhez. Nélküle és a

többi elemmel való kölcsönhatása nélkül nem valósulhatna meg a turizmus sem. Ennek alapján minden elemnek értenie és akarnia kell a környezeti terhelés megszüntetését.

A természeti környezet folyamatos változása mellé társul a társadalmi csoportok szemléletének és viselkedésének változása. **Mivel semmi sem állandó, ezért a teljes fenntarthatóság megvalósítása nem valósulhat meg,** még rendkívül precíz és tudatos szereplők segítségével sem. A részlegesen fenntartható turizmus létrehozása lenne a cél a nemzeti parkok esetén. A nemzeti – globális szinten is megvalósítható fenntarthatóság, egy alulról induló fejlődéssorozatot igényelne. Az általam felvázolt fenntarthatósági modellbe ültetve a problémákra szánt megoldási lehetőségeket- első ízben a lokális szinten valósulhatna meg a fenntartható tevékenység végzés. A helyi megvalósítás már olyan mód lenne „kódolva”, hogy a globális fenntarthatósághoz is hozzájárulna. A Fertő-Hanság és a többi nemzeti parkok jelenthetnék a kiinduló pontokat a fenntartható turizmus megvalósításához.

Irodalomjegyzék

Parafrázis

Baróti Szabolcs (2004): *Noé bárkáján*. Püski-Budapest. 244.p

Bodnár László (2000-2005): *Az idegenforgalom hazai és nemzetközi vonatkozásai*. Nemzeti Tankönyvkiadó. 76 p.

Csima Péter – Gergely Attila –Kiss Gábor- Módosné Bugyi Ildikó. (2010): *Természetvédelem, Védett területek tervezése*. Budapesti Corvinus Egyetem Tájépítészeti Kara és a Mezőgazdasági Kiadó közös kiadása. ISBN 978-963-286-588-1 7 p.

Dávid Lóránt- Jancsik András- Rátz Tamara (2007): *Turisztikai erőforrások – A természeti és a kulturális erőforrások turisztikai hasznosítása*. Gyöngyös, Károly Róbert Főiskola és Károly Róbert Kht. (2. javított kiadás) ISBN 978-963-394-679-4 154. 168. 172- 174. 233. 245. 255

Inskeep, Edward – WTO (2000): *A fenntartható turizmus fejlesztése, Irányelvek a turizmus tervezőinek és szervezőinek*. Geomédia Kiadó. Budapest. ISBN 963-7910-64-6 14. 122-123 p.

Kerekes Sándor (2009): *A környezetgazdaságtan alapjai- Fenntartható fejlődés – Természeti erőforrás gazdálkodás - Gazdasági eszközök*. Aula. ISBN 978-963-9698-25-3 7; 33 p.

LÁNG István (2007) A fenntartható fejlődés alapismeretei In: KÓRÓDI Mária. *Remény a fennmaradásra, Fenntartható-e a fejlődés?* Kossuth Kiadó. ISBN 978-963-09-5616-1 112 p.

Puczkó László-Rátz Tamara (2001): *A turizmus hatásai*; Aula. Budapest ISBN 963-9345-11-3

Rakonczay Zoltán (1996): *Szigetköztől az Őrségig, Nyugat-Dunántúl természeti értékei*. Mezőgazda Kiadó. 108-115 p.

Wackernagel Mathis - Rees William E. (2008): *Ökológiai lábnyomunk*. Föld Napja Alapítvány. ISBN 963-00-7430-3 48-50-69 p.

Szószerinti idézés:

Bora Gyula- Korompai Attila (2001): *A természeti erőforrások gazdaságtana és földrajza*. Aula Kiadó, Budapest. 428 p.

Dávid Lóránt- Jancsik András- Rátz Tamara (2007): *Turisztikai erőforrások – A természeti és a kulturális erőforrások turisztikai hasznosítása*. Károly Róbert Főiskola és Károly Róbert Kht. (2. javított kiadás). 57. p.

Folyóiratok, kiadványok

A turizmus globális etikai kódexe, 3 cikkely

Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóságának éves jelentése (2007) : 89

Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóságának éves jelentése (2008)

Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóságának éves jelentése (2009)

Fertő-Hanság Nemzeti Park, Kócsagvári Füzetek 4-5

Tájba illeszkedő infrastruktúra a Fertő térségben: Javasolt „intézkedések” 2007-13/20. Az osztrák-magyar Fertő térség fenntartható közlekedése. 2 -3

Turisztikai programajánló, Fertő-Hanság Nemzeti Park (2012)

MICHALKÓ Gábor (2003/04): A fenntartható fejlődés ökoturisztikai aspektusai Magyarországon, *Turizmus Bulletin* 17- 3. bekezdés

FARKAS Melinda, Balogh Gábor. Két keréssel kevesebb, számtalan eredménnyel több! A kerékpáros turizmus Magyarországon *Turizmus Bulletin* 5. évf. 2. szám

VARGÁNÉ, Csobán Katalin (2007) *A teherbíró képesség kérdésköre a turizmusban*. Agrárszaknyelvi és Kommunikációs Tanulmányok Tanszék, Debrecen. 1-4 p.

Internetes források

Dr. Rácz András, Ökoturizmus és természetvédelem, Vidékfejlesztési Minisztérium (2011)

<http://neta.itthon.hu/download.php?docID=55153> [2012.10.5]

<http://neta.itthon.hu/download.php?docID=55303> [2012.10.4]

<http://vasutimenetrend.hu/magyarorszag-vasuti-terkepe/> [2012.10.10.]

<http://www.felsofokon.hu/foldonjaro/2011/11/24/a-ferto-hansag-nemzeti-park> [2012.10.23.]

<http://www.felsofokon.hu/foldonjaro/2011/11/24/a-ferto-hansag-nemzeti-park>, 5. bekezdés [2012.10.24]

<http://www.ferto-hansag.hu/turavezetes-csaladok> [2012.10.9.]

<http://www.ferto-neusiedlersee.hu/pdf/AFertotomultjajeleneesjovoje.pdf> [2012.10.15]

<http://www.ferto-neusiedlersee.hu/pdf/AFertotomultjajeleneesjovoje.pdf> 3 p. [2012.10.20.]

<http://www.ferto-neusiedlersee.hu/pdf/AFertotomultjajeleneesjovoje.pdf> [2012.10.22.]

http://www.fertopart.hu/ferto_hansag_nemzeti_park.html [2012.10.11]

http://www.fertopart.hu/rovataink/ferto-parti_kirandulasok/1265-balf_gyogyviz_ivokut_es_a_szent_jozsef_furdokapolna.html [2012.10.20.]

<http://www.fertotaj.hu/document/kt-alakitas.pdf> [2012.10.3.]

http://www.horgasz-sopron.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=59:rakos-patak-csatorna-i-ii-fertrakos&catid=36:to-toertenetek&Itemid=62 [2012.10.25.]

<http://www.ikvahir.eu/kerekparutat-avattak-fertoujlakon/2544> [2012.10.7.]

<http://www.kormany.hu/hu/videkfejlesztési-miniszterium/kornyezetugyert-felelos-allamtitkarsag/hirek/osszefogas-a-nemzeti-parkok-nepszerusítése-erdekeben> [2012.10.13.]

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_ur005.html (lábjegyzet!) [2012.10.4]

http://www.mav-start.hu/res/a22_12.pdf [2012.10.28.]

<http://www.origo.hu/utazas/20120829-fertohansag-nemzeti-park.html> [2012.10.23.]

http://www.turizmusonline.hu/aktualis/cikk/a_nemzeti_parkok_latogatoinak_fele_visszatero_vendeg [2012.10.10]

<http://www.vendegvaro.hu/kofejto-fertorakos> [2012.10.22.]

Nationalpark Neusiedlersee-Seewinkel, Arbeitsbericht (2011): http://www.nationalpark-neusiedlersee-seewinkel.at/tl_files/images/downloads/Jahresbericht_NPNSS_2011.pdf [2012.10.12]

Sopron-Fertőd kistérség KSH. 75

http://portal.sopron.hu/upload/content/18/1831/_18310/Sopron-Fertőd%20KSH%20átdolg.%20javított.doc [2012.10.26.]

www.menetrendek.hu [2012.10.28.]

KIEGÉSZÍTŐ SZÖVEGRÉSZEK

1. Melléklet A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai bemutatóhelyek regisztrált látogatói (2011) .	57
2. Melléklet A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai szolgáltatásának regisztrált igénybevevői (2011)	57
3. Melléklet Szálláshelyek a nemzeti park igazgatósági működtetésében (2011).....	57
4. Melléklet Fertő tó és a körülölelő felszínformák	59
5. Melléklet A Fertő-Hanságra jellemző talajtípusok, kőzetek előfordulása.....	59
6. Melléklet A Fertő kerékpáros útvonalai	59
7. Melléklet Lászlómajor látogatóközpont	60
8. Melléklet Természetvédelmi kiállítás a Lászlómajorban	60
9. Melléklet Állandó installáció az állattartás eszközeiről	60
10. Melléklet A Fertő-Hanság Nemzeti Park ökoturizmusának SWOT analízise.....	61
11. Melléklet A Fertő-Hanság SWOT analízise.....	61
12. Melléklet. Függelék Értékelő táblázat.....	67
13. Melléklet Interjú.....	68

Mellékletek

Táblázatok

1. Melléklet A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai bemutatóhelyek regisztrált látogatói (2011)

A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai bemutatóhelyek regisztrált látogatói (2011)					
Bemutatóhely neve	Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogatók (fő)	Összesen (fő)	Bélpótlék ára (től-ig; Ft)	Megjegyzés
1 Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont		9 839	9 839		A 2011 évi Tenyészbika Vásár Kulturális rendezvényének elmaradása miatt csökkent a központ látogatószáma 2010 évhez képest.
2 Kőcsagvár		6 355	6 355		
3 Eszterházy Madárvárta		1 894	1 894		
4 Fehértavi Madárvárta		120	120		
5 Lászlómajor (tv-i bemutatómajorság)		180	180		
6			0		
7			0		
8			0		
9			0		
10			0		
Regisztrált látogatók összesen:	0	18 388	18 388		

Forrás: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatósága

2. Melléklet A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai szolgáltatásának regisztrált igénybevevői (2011)

Szolgáltatástípus	Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogatók (fő)	Összesen (fő)	Szolgáltatás ára (től-ig; Ft)	Megjegyzés
Szakvezetési túra, nyílt túra	6 173		6 173	400-700-1300	
Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvény		1 065	1 065		
Erdei iskolai program	380		380	300-600	
Természetvédelmi táborok	89		89	1000Ft/fő/nap - 32000 Ft/fő/tábori hét	A szigetközi táborhely felújítás alatt állt.
Barlangi kalandtúra			0		
Csónak- és kenutúra	2 089	346	2 435	1100-2200	
Fotótúrák			0		
Kulturális jellegű rendezvények (pl. koncertek)			0		
Egyéb: Kerékpárkölcsönzés	523		523	600-1200	
Egyéb:			0		
Egyéb:			0		
Egyéb:			0		
Egyéb:			0		
Egyéb:			0		
Regisztrált igénybevevők összesen:	9 256	1 411	10 667		

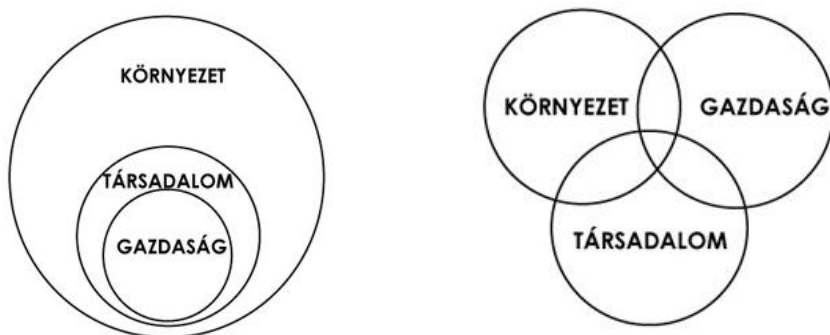
Forrás: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatósága

3. Melléklet Szálláshelyek a nemzeti park igazgatósági működtetésében (2011)

Szálláshelyek nemzeti park igazgatósági működtetésében (2011)			
			Ár (től-ig; Ft)
Szállóvendégek száma (fő)		2 152	600-3200
Vendégéjszakák száma (fő)		4 407	

Forrás: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatósága

Ábrák

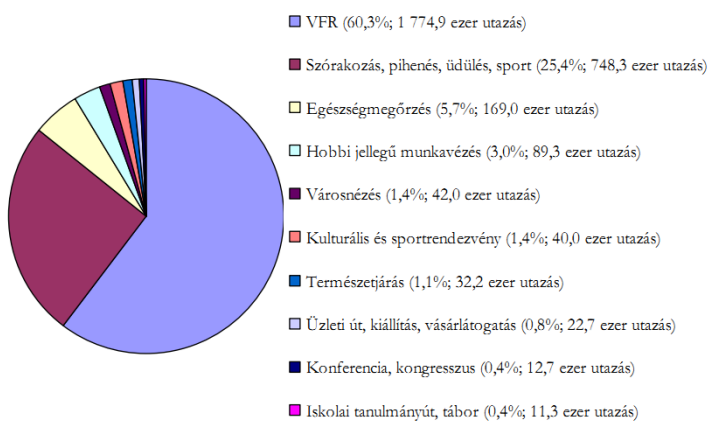

4. Melléklet Erős fenntarthatóság

5 Melléklet Gyenge fenntarthatóság

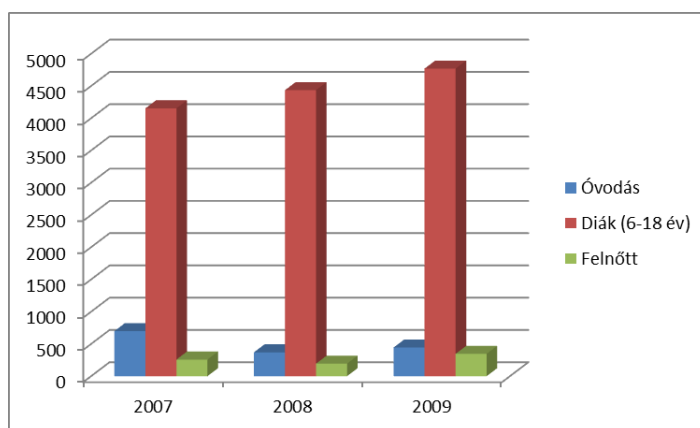
Forrás: <http://fenntarthato.hu/epites/leirasok/telepules/telepules-terulethasznalat>

A turisztikai célú többnapos belföldi utazások megoszlása motiváció szerint
2012 első negyedévében (%; ezer utazás)

6 Melléklet A turisztikai célú többnapos belföldi utazások megoszlása motiváció szerint 2012 első negyedévében

Forrás: <http://neta.itthon.hu/download.php?docID=53503>

7. Melléklet A Fertő-Hanság Nemzeti Parkba látogatók kor szerinti megoszlása

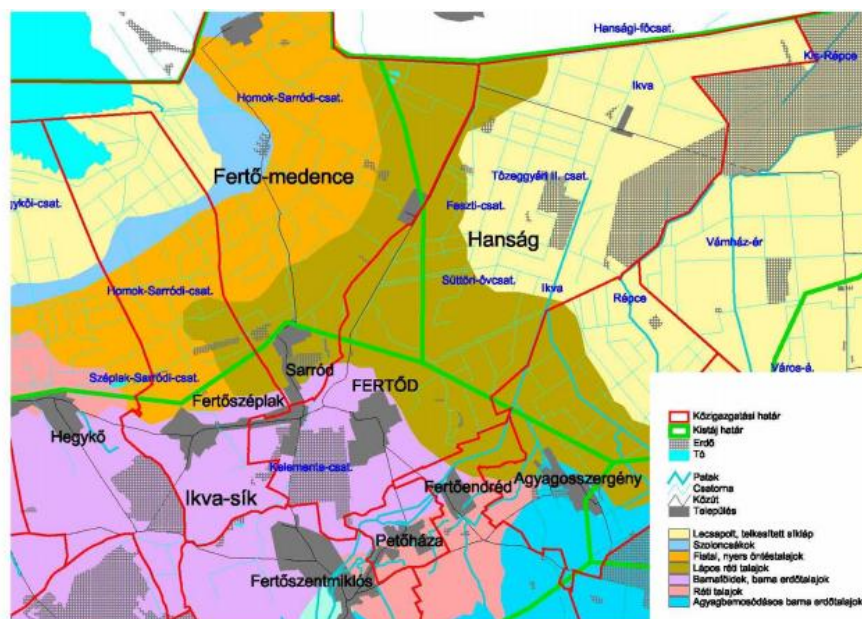
Forrás: FHNP adatai alapján., Saját szerkesztés

Képek:

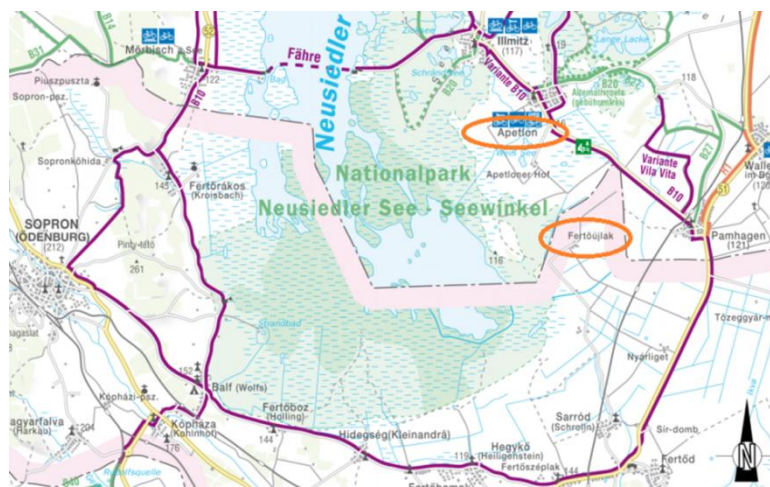
8. Melléklet Fertő tó és körülölelő felszínformák

Forrás: <http://www.eumozai.hu/turizmus/egeszsegutizmus/celpont-ferto>

9. Melléklet A Fertő-Hanságra jellemző talajtípusok, kőzetek előfordulása

Forrás: <http://www.ferto-neusiedlersee.hu/pdf/AFertotomultijajelenesjovoje.pdf>

10. Melléklet A Fertő kerékpáros útvonalai

71. Melléklet Lászlómajor látogatóközpont
Forrás: Saját fotó

12. Melléklet Természetvédelmi kiállítás a Lászlómajorban
Forrás: Saját fotó

13. Melléklet Állandó installáció az állattartás eszközeiről
Forrás: Saját fotó

8. Melléklet A Fertő-Hanság Nemzeti Park ökoturizmusának SWOT analízise

Erősségek	Gyengeségek
- Sokszínű, változatos, gyakori program lehetőségek - Saját védjeggyel ellátott termékek - Állandó, időszakos és vándor kiállítások - Folyamatos fejlesztések, modernizálás - Rendezvények lebonyolításához nagy férőhely kapacitással rendelkező termek - Helyi lakosság és a természet érdekeinek fontossága - Programok értékesítéséből származó bevételforrás - Már meglévő turisztikai elemek csatolása az útvonalakba - Tanösvények, túraútvonalak kialakítása különleges jelentőségekkel bíró területekre - Létszám meghatározás - Interpretációs lehetőségek - Helyi és országos szintű programsorozatokba való bekapcsolódás	- Szezonalitás - Programokra előzetes bejelentkezés, időpont és létszámegyeztetés szükségessége - Rugalmatlan munkaerő, alacsony foglalkoztatottság - Kerékpárutak biztonságtechnikája, minősége - Kerékpárutak hiányos kitáblázottság - Kis férőhely kapacitás a nemzeti park által működtetett létesítményekben - Környéken csak középkelet-kategóriás, családi panziók - Gyenge, inkább csak a helyi szintre kiterjedő marketing tevékenység
Lehetőségek	Veszélyek
- Gyermekoktatás - Vállalati tréningek lebonyolítása - Környezeti nevelés - Túraútvonalak igazítása az alap infrastruktúrához - Szolgáltatói helyszínekhez való kapcsolódás - Kerékpárutak integrálása a Nyugat-Dunántúli és ausztriai hálózatokba - Kerékpáros turizmus, mint a térség húzó ágazata	- Puffer –megőrző zóna határában igénybe vehető kínálati elemek - Hulladék probléma - Regisztrált látogató számlálás - Fertőújlak-Mexikópuszta kerékpáros szakasz forgalmának zavarása az állatvilágra - Nemzeti park és a külső vállalkozóknál igénybevett szolgáltatások egybecsatolása a vendég által - A 85-ös számú főút közelsége

Melléklet A Fertő-Hanság SWOT analízise

Forrás: Saját kutatás alapján

	Input	Tényező	Output	Korrigálási lehetőség	Korrigálási lehetőség megvalósításának módja	Lokális hozzájárulás	Globális hozzájárulás
Környezet	Fertőújlak-Mekszikópuszta kerékpárút megépítése 2011.	Zsúfoltság	Állatvilág zavarása (-)	Látogatói hozzáférés korlátozása	Táblás információnyújtás Természetvédelmi örök	Állatfaj megőrzés és védelem Élőhely fenntartás	
	85-ös sz. főút forgalma	Zsúfolt utak	Levegő-zajszennyezés (-) Környezeti ártalom állatoknak, embereknek (-)	Tömegközlekedés elérhetőségének növelése Ökotudatos közlekedés	Regionális, megyei infrastruktúrafejlesztés Népszerűsítő kampány, környezeti nevelés	Zaj és levegőszennyezés csökkentése	Levegőszennyezés mérséklődése Globális felmelegedéshez kisebb mértékben való hozzájárulás
	Hulladékkezelési problémák a tanösvényeken	Hulladék	Esztétikai rendetlenség (-)	Felvilágosító kampányok Környezeti nevelés Hulladékgazdálkodás pontosabb szervezése	Környezeti nevelés megvalósítása erdei iskolákban, látogatóközpontokban helyi rendezvényeken	Tiszta környezet Lakosság környezeti nevelése	Társadalom környezeti neveléséhez való hozzájárulás

15. Melléklet. Függelék Értékelő táblázat

Forrás: IUCN, Saját elgondolás

Goda István, osztályvezető

Helyszín: Fertő-Hanság Nemzeti Park, Lászlómajor

Időpont: 2012. szeptember 29.

Mekkora a fejlesztendő terület nagysága?

A nemzeti parkot nézve közel 24 ezer hektár, Fertő-tájjal, Hansággal és Répce menti területekkel együtt. Ha a határon átnyúló területeket nézzük, 10-15 ezer hektár, tehát akkor összesen 35 ezer hektár. A határ kettévágja az egyébként és ökológiailag egységes területeket. 1994 jelképes összekapcsolása ezeknek a területeknek. A tájvédelmi körzetekkel 44 hektár körülre növekszik a terület.

Mekkora részét használhatják ennek a területnek a turisták?

Ennek van egy úgynevezett zóna beosztása, amit nagyjából az IUCN nemzetközi természetvédelmi unió elvárásai szerint határoztunk meg. Természeti natúr zóna, megőrző, zóna, külső hiper vagy ütköző zóna, mondhatjuk a turisztikai zóna.

A natúr zóna a legérzékenyebb legértékesebb része, a külső hatásoktól ezt mind inkább megpróbálják óvni. Ezért van az, hogy a terület magját képezik. Ilyenek a Fertő belső nádas mocsaras vizei. A legjobban egy almához hasonlítható. Alma magját körülveszi a magtár, ez a megőrző zóna és a húsa az ütköző zóna.

Élőhelyek változatosságának fenntartása a legfontosabb esetükben, kutatók is csak engedéllyel tevékenykedhetnek ott, tehát az emberi tevékenység is minimalizálva van. Legkevesebb mozgászavarás jelentkezik ezen a területen.

Megőrző zóna, szabadabb, abban a tekintetben természet kímélőbb gazdálkodási formák megjelenhetnek. Külső nádas részek, part menti mocsaras területek, szikes élőhelyek, élővilág szempontjából nagyon fontos fajok élőhelyei találhatóak. Gyakorlatilag ezek az élőhelyeknek a megőrzése bizonyos beavatkozást igényel. Nem lehet azt mondani, hogy kívülről őrizzük és kutatók figyelgetik. Az ürge élőhely, átfedésben van a natúr és a megőrző zónánál. Legeltetnünk és kaszáltatnunk kell a gyepet, mert eltűnik idővel. Nem hagyhatjuk magukra a területet, eddig is azért maradtak, fenn mert az emberek itt éltek tevékenykedtek, amiből meg kellett, hogy éljenek, vadászni jártak, nádat arattak, állatokat –legelőket tartottak fenn és mellette az

olyan részeken ahol nagyon jó minőségű talajok voltak megérte úgymond beszántani a területet, gabonákat és mindenféle más növényeket termesztettek. Így kiélte magát a nemzeti park előtti időkben ez a táj. Nem arról van szó, hogy egy nagyon kiélt és vadregényes táj, mint a Fertő egyszer csak nemzeti park lett. Azokat az értékeket, amiket ma meglehet tekinteni, azoknak az eddigi tevékenységnek köszönhetőek, amiket itt az ember évszázadokon, évtizedeken belül folytatott.

Tehát mondhatjuk, úgy is hogy itt az emberi tevékenység pozitív hatással volt a természetre?

Olyannyira hogy a terület 1977-ben tájvédelmi körzet, 1979-ben pedig Bioszféra rezervátum lett. Pontosan erről szól az ember és a táj olyasfajta együttélése, mely mindkettő számára előnyös. Előnyös az embernek, mert a megélhetését jelenti, tájnak mert az értékek fennmaradását biztosítja. Ezek mind a Nemzeti Park előtti idők. Hanság 1976-ban, Fertő-tó 1977-ben lett tájvédelmi körzet. 1991-ben lett nemzeti park, és ha már a címeknél tartunk 1989-ben Ramsari terület nemzetközi listájára került fel a tó. Azokat az értékeket, amiket mi ma mondhatni parkként közvetítünk, és gyakorlatilag propagáljuk a nagy közönség felé. Bemutatjuk a túrákon, tanösvényen vagy bemutatóhelyeken keresztül is, mint ez a majorság.

Vannak-e szezonális korlátozások?

Vadászat esetében, csak a terület szempontjából fontos eszközökre korlátozódik, mint például vadbefogás, bizony fajok ritkítása. Vadgazdálkodás folytatása. Ez egy fajta korlátozás is. A Fertő külső vonalán több vadásztársaság is tevékenykedik, nekik inkább időbeli korlátozások vannak bizonyos fajokra. Vadludak szezonja nemsokára kezdődik. Melyekre löni lehet ezeken a területeken még csak most fognak megérkezni a térségbe északról. A nemzeti park területén élők, védett állatok.

Időjárásbeli szezonálisnak komoly hatása van a turizmus esetén. Emberek többsége, ahogy jobb idő van, március 15-e körül elindulnak a természetbe. Ez szeptember közepéig-végéig szép lassan lecseng, esetlegesen jobb idő esetén, az októberi hétvégeken. Vannak olyan programok melyek szezonálisan vannak kínálaton. A kenus programokat május és szeptember között tartjuk.

Van olyan eset mikor korlátozás lép fel a látogatószámot illetően egy tanösvényen?

Nálunk nincs egyelőre ilyen felmérés, hogy mennyi egy adott területnek a terhelhetősége, mi pedig úgy gondoljuk, hogy egyelőre az ide látogató tömegek - több 100 ezer látogatóról beszélünk éves szinten- még nem egyszerre zúdulnak rá erre a területre, nem jelentenek komoly veszélyt az ott élő növény és állatfajokra. Ezért nincsenek megszorítások, sőt inkább arról szólnak, hogy aki teheti, menjen ki ősszel és télen is, mert ez a táj mindig valami mástól érdekes. Vannak olyan fajok a téli hónapokban láthatók, vagy olyan madár fajok, melyek a tavaszi madárvonulás idején figyelhetők meg.

Lehetséges látni az érintetlenebb területeken pl.: állatokat annak ellenére, hogy turisztikai zónában van a turista?

Ezekon a területeken a nemzeti park bizonyos engedményeket tesz, mert ezeken a területeken a zavarás nem okoz problémát. Lényegében ott hirdetjük a programjainkat, ott alakítjuk ki a tanösvényeket, ott vannak az érdekesebb bemutatóhelyek szikes tavak, ott építünk kilátótornyokat. Itt a puffer zóna szélén van a bemutató majorság is, ami most egy hónapja nyitotta meg kapuit. Ezzel is próbáljuk irányítani a látogatókat, eljuttathatni olyan látványosságokhoz is, ami tényleg máshol nem figyelhető meg csak sok-sok kilométerre, keletre tehát a szikes tavak világa igazán jól a Fertő-zugban és fertő árasztásainál, ami mondjuk ki vonzó.

Felmerül-e valamilyen ökológiai károsodás veszélye? Mennyire sérülékeny a talaj, a vízkészlet, vegetáció, az állatvilág vagy egyéb geológiai adottságok?

Egyelőre ilyen problémákkal még nem szembesültünk. Persze vannak elég revitens látogatók, megszegik a szabályokat és bemennek olyan helyekre, ahova akkor éppen nem szabadna. Például madárfészkelési időben bemennek a vizekhez. Ha lezavarja a madarat fészekről, valószínű nem megy az vissza. Természetesen vannak kiugró példák, de alapvetően úgy próbáljuk meg irányítani a látogatókat a tanösvényekkel ismertető táblákkal, hogy komoly zavarást ne fordulhasson elő.

Merültek fel hulladékkezelési problémák?

Évekkel ezelőtt mikor felállítottuk a kilátótornyokat helyeztünk el szemeteskukákat. Azt tapasztaltuk, hogy nem győztük üríteni őket, és nagyon gyakran nekünk kellett a

szemetet beledobni a kukába. A szemetet nem a kukákba, hanem mellé szórták és az egész környék tele volt hulladékkal. A kollégák úgy próbáltak ezen segíteni, hogy megszüntették a szeméthyűjtőket és csak az objektumok területén helyeztek csak el hulladéktárolókat. Evvel arra szerettük volna ösztönözni a látogatókat, ha odacipelte a kilátóhoz, akkor onnan igenis vigye magával vissza. Mivel nem látja, hogy le van szórva a szemét, mert nincs hulladéktároló, ez a probléma minimalizálódott.

Tanösvényeken való szemeteléssel is találkozni?

Ez probléma is. Nem csak nálunk, mindenhol. Ha lennének szemetesek e még kezelhetetlenebb lenne. Nem véletlenül van a nemzeti parknak nemcsak egyfajta ökoturisztikai kínálata, és ehhez kapcsolódó programok, hanem egyfajta köznevelési tevékenysége is, amely arra irányul, hogy az emberek szemléletét abba az irányba próbálja meg irányítani, hogy tegyen valamit azért a környezetért, amit csodál, amit szeret. Szemléletformálás, melyet már egészen kicsi korban kezdünk. Ezres nagyságrendben érkeznek hozzánk évente, Soprontól Győrig. Túlnyomó részt a megyéből, de távolabbról is érkeznek. Vannak olyan foglalkozásaink, amiket például kiviszünk az óvodákba, bujtatva, a szemlélet játékokon keresztül megjelenik. Aztán tovább visszük általános iskolákba, ahol már erdei iskolákba járnak és egyéb szakmai programokon vesznek részt. Jeles napokat rendezünk, Állatok Világnapját melyet nem csak gyerekeknek, családoknak, felnőtteknek, csoportoknak is egyaránt ajánlunk.

Ha már az állatoknál tartunk, előfordulhat, hogy a látogatók számának növekedése befolyásolná-e az állatok viselkedését?

Igen. Ez most pont aktuális kérdés. 2 km-re innen kezdődnek a szikes pusztai tavi területek, melyek árasztásra várnak. Ez azt jelenti, hogy a területet a nyár elején kiszárítottuk. Egyébként ez egy kis szikes tó, de tudjuk majd a vizet szabályozni. Leengedtük, mert már nagyon elmocsarasodott. Rendbe tettük, lekaszáltuk a növényzetet, a nád el lett tüntetve róla. Mikor újra árasztjuk vizet, újra olyan friss, tiszta, tápanyagban gazdag vizek lesznek, ami a vízi madarakat újra tömegével vonzani fogja. Mivel ez egy nagy látványosság, kilátó torony, parkoló, tájékoztató táblák segítik a nézelődést.

Az elmúlt években víz alatt volt a terület, de a madarak számára kedvelt hely volt. Jelenleg a látogatószámunkat egy egészen új dolog még inkább meg növeli, és ezt az elmúlt hónapok statisztikáiból is látni. Megnyílt itt egy kerékpárút, mely Fertőújlakot

és Mekszikópusztát összeköti. Mióta leeresztettük ezt a területet nem gyakran álltak meg a turisták, mert nem voltak madarak, de most a kerékpáros forgalom sokszoros lett. Ez persze azt jelenti, hogy az egyéb csoportok és látogatók, akik Magyarországról érkeztek ide, azok számát most még jobban megemeli az a kerékpáros forgalom, amit ide irányít. Hozzáteszem, ennek mindenki örül, hiszem eddig zsákutca volt a kistelepülés és így felpezsdül egy kicsit a turisztikai élete és megélhetését is tudja biztosítani néhány helyinek. Panziót, büfét lehet nyitni. A másik oldala, hogy a megnövekedett vendégforgalom még fokozottabban kell figyelniünk arra, hogy zavarás ne legyen káros. Egy minimálist elviselnek az állatok, de a tűrőképességük valahol megszakad. Vannak turisták akik nem veszik figyelembe a kihelyezett táblákat, mely tiltja a tovább haladást és ennek ellenére tovább mennek, le a vízpartra. Elhajtja a vízimadarakat, és nem csak magával, hanem a többi leselkedővel is úgyszólván kiszúr, aki a madarakat figyeli meg. Valahol arra kell készülni, hogy még inkább tudatosítani a látogatókkal, táblákkal és jelző szerű kerítéssel, hogy ez valaminek a határa, melynek zavarása komoly következményekkel járhat. Ezzel megpróbálunk rákészülni arra a tömegre, ami tavasszal megindulhat. Célunk, hogy ne kellejen természetvédelmi őröket ide mozgósítani. Önállóan megálljon a lábán, ami a turizmusnak az irányítottságát jelenti.

Tehát vannak olyan emberek, akik felügyelik a természeti rendet?

Vannak igen. Az egész nemzeti parkot szolgáló őrszolgálati munkatársak között fel van osztva a terület. Vannak örkerületek és azon belül meg van, hogy kinek, s mi a területe, amiért felelős. Ők nem csak nézelődnek, hanem javítják a létesítményeket, táblákat cserélnek, akkor a hatóságnak segítenek. Ha valamilyen hatóság engedélyt kér valamire, akkor ők lesznek azok, akik felmérik, hogy adott tevékenységre kiadható vagy sem a terület. Ütközik-e valamilyen jogszabállyal, vagy olyan védett állat lenne az adott területen, ami miatt nem lehetne megrendezni egy rendezvényt.

A nemzeti park legfiatalabb területe a Csáfordjánosfai tőzikes erdő és környéke, ami egyébként a Répce mellett elhúzódó 600 hektáros terület. Ez egy turisztikailag frekventált terület, abban a két-három hétben, mikor virágzik a tavaszi tőzike, ami védett növény. Kb. 10-11 évvel ezelőtt azt tapasztaltuk, hogy hiába ment a propaganda, tettük ki a táblákat, az ismeretterjesztést, hogy ne szedjék le a virágot, csak csodálni jöjjenek ebbe, a kb. 20 hektárnyi területű kiserdőbe. Az emberek közül némelyek úgy próbáltak meg pénzt szerezni, hogy kimentek és megpróbálták

tömegével tépni a tűzikét, elvitték és a piacon árulták. Nyilván lebuktak és a szálak visszavezethetők volt egészen a tűzikés erdőig. Ez éveken át így ment, arra gondoltunk, hogy valamit tenni kell. Mikor elkezdődött a tűzike virágzás, oda lettek vezényelve az örök és járőrként tevékenykedtek. Ha valaki letép egy tűzikét azzal még nem követ el akkora bűnt, bár természetkárosítás történik, de amikor tövestül kihúzza az a növény többet nem fog előjönni. Sajnos már erre is volt példa, úgyhogy folyamatos a felügyelet. A mai napig rendszeresen járnak a virágzás idejében a természetvédelmi ellenőrök, hogy figyeljék, hogy az, a kis erdőterület meg maradjon olyan érintetlennek amilyen. Sok ezer- megkockáztatom- 10 ezer ember is megfordul ott. Van, hogy autóval nem lehet megállni az úton, mert tömegek vannak. Bemegy az ember erdőbe, nincsenek még lombok és egy hófehér virágszőnyeg, ameddig az emberi szem ellát. Itt-ott megtöri a tavaszi csillagvirág gyönyörű kék színe, az erdei szellőrózsa, ami nagyjából egy időben kezdi a virágzását. Az emberek 99, 9 százalékát nem az viszi oda, hogy ellopja a virágot, hanem azért, hogy a pazar látványt élvezze. Azzal tetéztük, a dolgot, hogy létrehoztuk a Tűzike tanösvényt, ahol leírjuk, hogy mit lehet és mit nem, elmondjuk, hogy milyen értékei vannak az erdő menti réteknek, a Répce folyónak, amin több hídon kell átmenni, hogy az ember bejusson az erdőbe, mivel több ágra szakad a folyó. Próbálunk minél többi információt adni, hogy az emberek eljussanak tudatban addig, hogy ez valójában miattuk van. Ha mindenki leszedne egy szálát, nem maradna fenn.

A Fertő-tó a nemzeti park egy kiemelt attrakciója. Itt jelenik meg valamilyen környezet szennyezés? Vagy valamilyen emberi tevékenység által generált negatív hatás?

Szerencsére nincs komoly probléma. A Fertőről tudni kell, hogy a legnagyobb része nemzeti parki terület. Egyetlen része van, a Fertőrákosi-öböl, ahol a vízi sportoknak hódolni lehet, hajóval közlekedni, túrázni, horgászni lehet. Ezenkívül nem nagyon lehet. Egy tevékenység van, amit a Nemzeti Park még a látogatható övezeteknek a határára végez, az úgy nevezett kenu túra. 6 km-es út, 3 órás programvezetéssel. Látjuk, halljuk a természetet. Figyelünk a szemetelésre, illetve a kenu egy környezetbarát közlekedési mód. Ami a parton keletkezik, azt mi tüntetjük el. Van olyan, hogy egy nap 25-30 ember is részt vesz egy kenu túrán, több alkalommal is indulnak, főleg a nyári szezonban. A hatóság emberein kívül mások nem nagyon közlekedhetnek motorcsónakkal a Fertő-tavon csak elektronikus csónakokkal,

elektromos motorhajtásúakkal lehet közlekedni, ami megint csak egyfajta védelem a tónak. Tehát komoly környezetszennyezés nincs. Korábban volt, hogy közvetlenül folytak a szennyvizek a Fertőbe. Ezen is sokat változtatott a 90-es években, magyar oldalon a Fertő környékét körbe csatornázták. Az infrastrukturális fejlesztésnek az eredménye, most már nem folynak közvetlenül a vízbe.

A klímaváltozás milyen hatással van a tó vizére?

Ezen mindenki vitatkozik, hogy van-e egyáltalán klímaváltozás és ez egy természetes periódus, amit most megfigyelhetünk vagy egy az ember által okozott hatás következménye. Én azt tudom mondani, hogy az elmúlt időszakokban nagyon érdekes dolog volt megfigyelhető. 1996-ban olyan sok csapadék hullott a Kárpát-medencében, a környező hegyvidékeken, hogy a Fertő vize kilépett a medréből. A Fertő vize jelenleg a Fertő medrében, egy kis kifli alakú észak déli mederbe található. Abból a lejtési viszonyok miatt elindultak a vizek a Hanság felé. Ezek összefüggtek a Hanság kelet nyugati medencéjének vizeivel. Ott el van zárva a vizek útja, mégpedig egy úgynevezett körgáttal. Ez a körgát, Hegykő Fertőhomok térségéből indul egészen a beton fölötti területekig. Gyakorlatilag ez az, ami megakadályozza, hogy ha magas a tó vize, akkor elöntse azokat a területeket, amik hajdani síkterületek voltak. Ez a területeket védelmét szolgálja, lényegében hogy mezőgazdálkodni lehessen. Ha a tó kilép minden tavasszal a medréből, ahogy tette természetes állapotában, akkor a területek nagy része, az mind a mai napig csak időszakos legelőként lehetne hasznosítható. Ahhoz, hogy vizet szabályozni lehessen, a gát egy ponton át a töltések elindulnak kifelé. A Hansági főcsatorna töltésével és a rajta lévő zsilipekkel lehet szabályozni a vizet. Magyarán ha túl sok víz van a tóban, akkor zsilipeket kinyitják és a Hanság felé eresztik a vizet, hogy a gátat ne szabja át, ne a területre menjen, hanem a csatornába szabályozottan menjen el kelet felé. Ez a víz, amit leeresztünk egészen a Dunáig megy. Igen ám csak 1996-ban olyan sok csapadék volt, hogy áttört a víz Ausztria felé a gáton, és hatalmas területeket elöntött. Hogy ez a klímaváltozás vagy sem? Nem sokkal később ennek az ellenkezője fordult elő, négy évvel később 2000-2004 között olyan kevés csapadék volt, hogy a Fertőben a vízszint olyannyira lecsökkent, hogy a Fertőre a vitorlások nem tudtak kimenni a kikötőkből. Átlag vízszint 1 méternél van. Ez azt jelenti, hogy legmélyebb részek is 2-2,5 méter mélyek, a part menti területek is 30-40 cm vízborítással bírnak. Ha nagyon komoly melegek vannak, -amikről most betudunk számolni és még aszály is jár-, akkor a Fertő

nagyon gyorsan párolog, és ezért komoly vízszintingadozások figyelhetők meg. 2000-2004 között úgy leszállt a vízszint, hogy azon gondolkodtak az osztrákoknál némelyek, hogy bele kellene valamiféle csővezetéken keresztül vezetni a Dunából a vizet, mert különben nagy gond lesz, mert eltűnik a Fertő. A Fertő az utolsó szikes tó Európában. Mielőtt az ember gáttal csatornával szabályozta volna, történetesen minden 100 évben egyszer részlegesen vagy teljesen kiszáradt és újra feltelt. Ez egy természetes ciklikusság, de hogy ebben az utóbbi időszakban mennyire van benn a klímaváltozás, azt nem lehet megmondani.

Akkor elmondható, hogy a Fertő-Hanság Nemzeti Park élővilágára nincs hatással a globális klímaváltozás. Csak lokális hatások figyelhetők meg?

Lokálisan el kell telnie egy hosszabb időtávnak, hogy az ember azt tudja mondani, hogy az ember azt tudja mondani, hogy ezek a változások pozitív vagy negatív irányba befolyásolják a természetet. Arról is lehet hallani, hogy a Kárpát-medence egy 40-50 éven belül átmegy egy félsivatagos mediterrán térségbe.

Milyen hatások merülnek fel, ha a tanösvényeket sokan látogatják? Esetleg túlszűfolttság miatti taposás, vagy zavarás?

Ezek mind kiépített útvonalakon haladnak. Lehet kárt okozni, ha letérnek róla, de egyelőre nem történt ilyen, hogy védett területekre tévelyedtek meg.

Végeznek felméréseket, hogy éves szinten mennyi látogató érkezett?

Igen. Ezek a felmérések a látogató központok mentén voltak eddig, mert ott van állandó felügyeletünk Fertőújlakon. Csak ott volt mindig egy állandó ember, aki tudta vezetni a statisztikát. Ebből tudjuk, hogy a Csapodi központban éves szinten 9-11 ezer látogató járt, 2007-2012 közötti időszokról beszélünk. Ez a regisztrált látogatók száma, ehhez természetesen hozzájön azok száma, akik valamilyen programon vettek részt, ami megint csak több ezer embert jelent. Azok, akik különböző szolgáltatásokat vettek igénybe, kerékpárt béreltek, vagy szállást foglaltak. Így 10 ezres nagyságrendről számlálunk. Sajnos kinti területeken és itt a látogató központban sincsenek látogató számláló kapuk, így a többi adat, becsült adat. Fertődi kastélynál, a Kőfejtőnél is 100-150 ezer környékén mozogtak az adatok, ebből próbálunk becsülni, hiszen a Nemzeti Parkhoz közeli területekről van szó. A nagyságrend 100-200 ezer fő környékén lehet, hozzáteszem most ez a recesszió rányomta a bélyegét nem csak

nálunk, hanem az egész országban. Azt tapasztaljuk, hogy az emberek egyre nehezebben tudnak az emberek eljutni, kirándulni. Ezt látjuk mi is a vendégforgalmunkon, a szálláshelyeinken, meg amiért fizetni kell. Megtorpant az a növekedés, amit 2000-től megfigyelhattünk. Figyelembe kell venni, tudni kell, hogy akkor működik, akkor fenntarthatóak ezek a létesítmények, ha a látogatók ezt igénybe is veszik. Azt szeretnénk, hogy az ingatlanok, az objektumok kiszolgálják azokat, akiknek épültek. Azokat látogatókat, akik a természet a nemzeti park iránt érdeklődnek.

Milyen számban jelennek meg külföldiek a látogatók között? Az osztrákok és a németek is környezettudatosabbak, feltételezhető, hogy őket még inkább vonzza az ökoturisztikai kínálat?

A külföldiek arányát, ahogy most nézem a látogatók között, akkor azt kell, hogy mondjam, hogy 8-9 %-a a regisztrált látogatóknak külföldi. Nyilván az összes létszám ennél valamivel nagyobb, de még mindig a hazai turisták, akik ellátogatnak hozzánk a legnagyobb számban.

A környezet tudatosságról pedig annyit, hogy otthon mindenki környezet tudatos, de ahogy átlépik a határt, ez megszűnik. A másik, amit tudni kell, hogy abban előrébb vannak, hogy rendszeresen felkeresik a mi területeinket, főleg azokat, ahol nagyon jól lehet madarászkodni, ugyanis az itteni szikes tavak környékén gyakran találkozunk komoly kerékpáros csapatokkal, autós karavánokkal, akik szinte mind Ausztriából jönnek. Nem is jönnek a látogatóközpontba, kimondottan a külső megfigyelőtornyokat, tavak környékét keresik fel a képes madármegfigyelők, akik jönnek drága spektívékkel, fotógépekkel. Többnyire 50-60 éves korosztály, tehát nyugdíjasok, aki biztosan azzal töltik az idejüket, hogy végig látogatja Magyarország szikes tavait ritka madár fajokat kutatva. Ezzel egy speciális ágazatát megjelenítve a természetjárásnak.

A tanösvényeken, a kenus túrán illetve azokon a programokon, ahol egyébként magyar nyelvű vezetés van, ott idegen nyelvű kíséretet is biztosítanak az érdeklődőknek?

Van erre lehetőség. Van német nyelvű kenus programunk, ha kell, angol nyelven is tudunk biztosítani. Azt kell, hogy mondjam annyira még nem volt olyan nagy a külföldiek száma, hogy külön embereket kellene beállítani csoportvezetésre. Egyelőre meg tudjuk oldani ezt az osztályon dolgozókkal.

Itt nálunk most, öt fő van, aki állandó létszám, ebből két fő foglalkozik turizmussal, kettő pedig kimondottan természeti oktatással foglalkozik, és jómagam pedig az oktatási vonalhoz tartozom, de ugyanúgy csinálom, csináltam a csoportvezetéseket is. Idén még öt embert felvettünk közmunka program keretében, akik például túravezetéssel segítették a munkánkat. Azt mondhatjuk, hogy a Fertő és Hanság vonatkozásában voltunk tízen, de sokszor így sem voltunk elegenden és akkor még az őrszolgálat munkatársai, akik szinte legjobban ismerik, a területet segítene.

Milyen fejlesztések valósultak meg ez idáig és milyen módon?

Bemutatóhely, látogatóközpont, hogy hogy működnek működtethetők, ahhoz mi is próbálunk információt gyűjteni kérdőívekkel a látogatóktól. Központi statisztikai kérdőív, ami a minisztérium gondozásával kerül kiadásra minden évben az ilyen látogató helyekre. Minden évben kiértékelik a válaszokat, jelenleg a Veszprémi Egyetem Turizmus Tanszéke segít ebben, de korábban a Magyar Turizmus Zrt. segített ebben. Megkapjuk a jelentéseket, és egy összeállítást kapunk a leszűrt tapasztalatokról és ez így minden nemzeti parknak a szíve joga, hogy következtetéseket vonjon le belőle. Ennek alapján csinálják a fejlesztéseket, ami nagyon szorosan összefonódik a térségekkel. Ezek gyakorlatilag nem önmagában a nemzeti park és a környéke, hanem a maga az egész térség ami nagyon fontos szerepet játszik. Történetesen ez az objektum, ami most került átadásra szeptemberben, ez egy Nyugat-Dunántúli Operatív Program keretében készült el. Ez azt jelenti, hogy ebben benne volt 9 település a fertő környéki településekkel, és 12 település a Hanság környéki településekkel. Ennek az objektumnak kialakításával párhuzamosan készült el a közelben lévő kerékpárút, vagy a kerékpárutak kitáblázása. Arról van szó, hogy egymásra épülnek a fejlesztések. Hálózatban próbálunk meg gondolkodni.

A kócsagvár, mint látogatóközpont, miben különbözik a legújabban elkészült objektumtól, a László majortól? Milyen szerepet tölt be?

A kócsagvár, a nemzeti park központja, hivatali központ. Amellett az épület jellege miatt nagyon látványos, és ezt a jellegét szeretnénk megerősíteni, hogy igazi látogatóközpont legyen. A főépület a domináns, ami a turisták számára van nyitva. Pihenősarkok vannak kialakítva asztalok-padokkal csoportok számára, előadóterem, büfé terem, és olyan folyosó rész, amit kiállításoknak szoktunk használni. Mindig

vannak vándorkiállítások, melyeket a kócsag várban egy-két héten keresztül lehet megnézni. A munka, gyakorlatilag a nemzeti park működtetése folyik ott.

Ami kimondottan látogatóközpont, az a Csapody István Iskola és Látogatóközpont, látogatók számára 2007-ben nyitottuk meg. Fogadóhely van, információval tudunk szolgálni, kiadványokat tud vásárolni, nemzeti parki termékeket pl.: szalámik, szürke marha vagy bivaly, filmeket tud megnézni a nemzeti parkról, kiállításokat tekinthet meg. Ebbe a sorba most kapcsolódott be a László major.

Az eddig hallottak alapján elmondható, hogy az ökoturizmusra nagy hangsúlyt fektetnek? Az eddig elhangzottakon kívül van még valamilyen kiemelkedő attrakció, amiről szót ejtene?

Van egy kiállítóhelyünk Hanságban az Öntés majorban, a Hanság élővilága kiállítás. Június 28-án nyílt meg. Nagyon keresett hely. Hanság kapujában, Kapuváron található. Ezt az épületet erre a célra, már 1981-ben megnyitották. Az akkori körülményekhez képest egy, azt a célt a legmegfelelőbben kielégítő, színvonalas kiállítást nyújtó hely volt. Ezt most modernizáltuk, az épületet és a kiállítás anyagát is. 2009-től most nyárig zárva volt. Ezt újra be kell vezetnünk a piacra, a látogatottságot növelni. Azonkívül, hogy persze ez egy attrakció, ez az ökoturisztikai tevékenység ez bevételi forrást is jelent a nemzeti parknak. A Lászlómajorban és ezen a kiállításon van belépő, de a Kócsagvár és Fertőújlaki látogatóközpont ingyenesen látogatható.

Utána ezeket a bevételeket aztán visszaforgatják? Vagy milyen módon használják fel?

Ez egy nagy közös kasszába kerül, be. A Nemzeti Park igyekszik sokat fordítani a marketingre és a turisztikai létesítmények fejlesztésekre, de ezek többségében pályázati forrásokból valósulnak meg. Vannak, melyeket önerőből oldunk meg, a nemzeti parkban megtermelt bevételekből, de többségében komolyabb beruházások.

Ez akkor egy pozitív dolog, hogy a marketing tevékenységre fordítanak és népszerűsítik a Nemzeti Parkot, vagy a természeti értékeket. Milyen értékesítési csatornákon keresztül próbálnak meg eljutni az emberekhez?

Kell, ez muszáj, de messze nem annyi amennyit kellene. Különböző újságokban, napilapokban, házi terjesztésű prospektusokban, kiadványokban. Saját napi lappal

rendelkezik a Nemzeti Park, de ha lehetőség van, nyilatkozunk rádiókban, televíziókban, vagy helyi, regionális, vagy országos tévékben. Részt veszünk az Utazás kiállításon, illetve olyan kiállításokon ahol lehetőségünk van megjelenni, vagy a keretek engedik. Úgy gondoljuk, hogy azokra a kiállításokra, expókra, melyeknek hozadéka van, el kell mennünk.